Nr 6 WARSZAWA, 15 MARCA ROKU 1939. ROK XXI

# GAZETA ADMINISTRACJI

## DWUTYGODNIK

### POŚWIĘCONY PRAWU PUBLICZNEMU ORAZ ZAGADNIENIOM ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ I SAMORZĄDOWEJ



TREŚĆ:



REDAKTOR: FRANCISZEK KAUFMAN

WARUNKI PRENUMERATY:

rocznie z przesyłką zł 18.—
kwartalnie „ „ zł 4.50
Pojedynczy numer zł 1.—

CENA OGŁOSZEŃ:

| strona | 1/1 | 1/2 | 1/4 | 1/8 |
|---|---|---|---|---|
| zł | 200 | 120 | 65 | 35 |

Konto czekowe P. K. O. 30192. Konto pocztowe Kartoteka nr 6 (do sumy 50 zł).

Redakcja i administr.: Trębacka 11. Tel. redakcji 606-17; tel. administracji 606-14.
Redakcja rękopisów nie zwraca.

LUDOMIR STARZYŃSKI

# SYTUACJA FINANSOWA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W ŚWIETLE DANYCH STATYSTYCZNYCH

Główny Urząd Statystyczny corocznie w drugim półroczu wypuszcza w świat dwie publikacje, dotyczące statystyki finansów związków samorządowych. Jedna z nich obejmuje zamierzenia budżetowe na rok bieżący, druga zaś — zamknięcia rachunkowe za okres budżetowy, zakończony w poprzednim roku kalendarzowym. Zgodnie z tym porządkiem rzeczy na schyłku roku 1938 ukazała się statystyka obejmująca preliminarze budżetowe na rok 1938/39 [1]) oraz statystyka, obejmująca obrachunek za rok 1936/37 tj. na dzień 1 kwietnia 1937 roku [2]). Pierwsza z tych statystyk zasługuje na uwagę, jako odzwierciadlenie aktualnych tendencyj w gospodarce komunalnej, druga zaś jako stwierdzenie i wymierzenie faktów dokonanych. Zazwyczaj więcej uwagi i zainteresowania ściągała — jako bardziej aktualna — statystyka preliminarzy budżetowych, wówczas gdy statystyka zamknięć rachunkowych pozostawała raczej w cieniu. Dawało to obraz gospodarki finansów związków samorządowych nieco jednostronny, nie skontrolowany w świetle faktów dokonanych. Natomiast równoległe zanalizowanie i porównanie omawianych danych niewątpliwie bardziej realnie odzwierciedliłoby nam istotną sytuację finansową związków samorządu terytorialnego. W tym przekonaniu przystępujemy do zanalizowania danych statystycznych zarówno dotyczących zamknięć rachunkowych za okres 1936/37, jak i preliminarzy budżetowych na okres 1938/39.

## I. Zamknięcie rachunkowe za okres 1936/37

Ogólna suma wydatków na podstawie zamknięć budżetów administracyjnych oraz budżetów szpitali i zakładów opiekuńczych wzrosła w okresie 1936/37 w porównaniu z wykonaniem okresu poprzedniego

1) Statystyka Polski. Seria C, zeszyt 99. Warszawa 1938.
2) Statystyka Polski. Seria C, zeszyt 95. Warszawa 1938.

z sumy 707,6 na 762,7 [1]) milionów tj. o 55,1 milionów (7,8%). Wzrost ten przypada jednak w całości na wydatki nadzwyczajne. Wydatki zwyczajne natomiast wykazały spadek, aczkolwiek niewielki, bo wynoszący tylko 4,5 miliona, niemniej charakterystyczny. Spadek ten stanowi wypadkową z jednej strony niewielkich wzrostów poszczególnych działów wydatków (zdrowie publiczne, popieranie rolnictwa i inne), z drugiej strony — spadku wydatków na normalną obsługę długów o 7,4 milionów zł (z 69,2 na 61,8). Spowodowany on został zakończoną w r. 1937 akcją oddłużeniową, która przyniosła samorządowi terytorialnemu obniżenie oprocentowania, rozłożenie spłat na dłuższe okresy, odroczenie płatności, a w szeregu wypadków nawet umorzenia długów.

O ile wydatki zwyczajne roku 1936/37 w porównaniu z okresem poprzednim wykazały pewien spadek, to dochody zwyczajne (w szczególności daniny publiczne) wykazały wzrost, a mianowicie z 546,7 [2]) na 558,1 [3]) milionów tj. o 11,4 milionów zł. Na skutek obniżenia się z jednej strony wydatków zwyczajnych, z drugiej zaś strony koniunkturalnego wzrostu dochodów zwyczajnych wytworzyła się w r. 1936/37 większa niż w latach poprzednich marża między dochodami a wydatkami zwyczajnymi. Marża ta w r. 1935/36 wyniosła 26,5 milionów, w r. 1936/37 zaś 42,4 milionów zł. Wzrost rozpiętości pomiędzy wydatkami a dochodami zwyczajnymi na korzyść tych ostatnich nie daje jednak podstawy do wnioskowania o dobrym stanie finansów komunalnych, tym bardziej, iż marża pomiędzy dochodami a wydatkami zwyczajnymi powinna być w gospodarce samorządowej zjawiskiem stałym, normalnym. Ten wymóg stałości nadwyżki dochodów nad wydatkami zwyczajnymi wynika z konieczności zużywania niektórych dochodów zwyczajnych na wydatki nadzwyczajne. Wypływa ona częściowo z treści przepisów prawnych, albowiem do dochodów obejmowanych wpływami zwyczajnymi należy podatek drogowy (noszący dawniej nazwę „opłat i dopłat drogowych"), pobierany w wysokości rocznie około 40 milionów zł. Podatek ten — zgodnie z przepisami — służy nie tylko na pokrycie kosztów konserwacji dróg, ale i wydatków drogowych nadzwyczajnych, a mianowicie kapitalnego remontu oraz budowy dróg. Trudno ustalić, jaka część wpływów z podatku drogowego (opłat drogowych) zużywana jest na inwestycje drogowe. Można przypuszczać, iż przeciętnie blisko $^1/_4$ część tych wpływów tj. około 10 milionów idzie na nadzwyczajne wydatki

[1]) Stat. Polski. Seria C, zeszyt 95, str. 10.
[2]) Stat. Polski. Seria C, zeszyt 63, str. 1.
[3]) Stat. Polski. Seria C, zeszyt 95, str. 16.

drogowe. Ponadto związki samorządowe — poza przedsiębiorstwami — nie tworzą funduszów dla pokrycia wydatków dla renowacji swych budowli i urządzeń, przedsiębiorstwa zaś samorządowe tworzą tego rodzaju fundusze w rozmiarach niedostatecznych w stosunku do swych potrzeb. W praktyce szereg wydatków nadzwyczajnych ma charakter wydatków renowacyjnych. Z tego wynika konieczność gospodarcza przeznaczania z dochodów zwyczajnych budżetu administracyjnego pewnych sum na renowację budynków, ruchomości i urządzeń, których wartość—poza przedsiębiorstwami—wynosi w związkach samorządowych około 2.000 milionów zł [1]).

Ponadto wykonywanie pewnych inwestycyj przez związki samorządowe jest konieczne ze względu na przyrost ludności i ma charakter stały (rozbudowa sieci drogowej, szkolnej itp.). Wydatki te — o ile nie należą do rentujących się finansowo — przynajmniej częściowo powinny znajdować pokrycie ze źródeł dochodowych zwyczajnych. Zarówno z tych względów, jak i z uwagi na niewątpliwie przejściowy charakter osiągniętej w r. 1936/37 nadwyżki dochodów zwyczajnych nad wydatkami zwyczajnymi, nadwyżka ta — jak już powiedzieliśmy — nie może być podstawą do wyciągnięcia wniosku o dobrym stanie finansów komunalnych.

Mimo pewnego zmniejszenia się wydatków zwyczajnych roku 1936/37 w porównaniu z wydatkami roku poprzedniego, ogólna suma wydatków związków samorządowych w r. 1936/37 wzrosła (z sumy 674 milionów na 728 milionów zł), przy czym zwiększenie to przypada w całości na wydatki nadzwyczajne (wzrost z sumy 153,8 na 212,5 milionów zł) [2]). Wzrost ten w niewielkim stopniu dotyczy wydatków inwestycyjnych. Spowodowany on został przede wszystkim operacjami oddłużeniowymi, co znalazło wyraz w podniesieniu się nadzwyczajnej spłaty długów z 5,2 milionów w r. 1935/36 do 42,1 milionów w r. 1936/37. Odpowiednikiem wzrostu wydatków nadzwyczajnych roku 1936/37 jest zwiększenie się sumy dochodów nadzwyczajnych o 66,5 milionów, przypadające głównie na wzrost pożyczek długoterminowych, pochodzących z konwersji zobowiązań krótkoterminowych (pozabudżetowych). Porównanie ogólnej sumy wydatków (728,2 mil.) i dochodów związków samorządowych (781,8 mil.) z r. 1936/37 wykazuje przewyżkę wszystkich dochodów nad wydatkami o kwotę 53,6 milionów zł. Fakt ten mógłby się stać źródłem nieuzasadnionego optymizmu w poglądach na sytuację finansową samorządu terytorialnego. Należy jednak zwrócić

---

[1]) Mały Rocznik Statystyczny. 1937, str. 377.

[2]) Stat. Polski Seria C. zeszyt 63. 1937. str. 1, Seria C. zeszyt 95. 1938 str. 16.

uwagę, iż powyższe dane nie obejmują częściowego pokrycia niedoborów lat ubiegłych (50,9 milionów), które — nawet po potrąceniu nadwyżek — wyniosły kwotę 39,5 milionów złotych. Kwota ta zmniejsza wymienioną wyżej przewyżkę dochodów do sumy 14,1 milionów zł.

Przeznaczenie znacznej części osiągniętej w r. 1936/37 przewyżki dochodów na pokrycie niedoborów z lat ubiegłych nie zmienia jednak faktu, iż przewyżka ta została w okresie 1936/37 istotnie osiągnięta. Jak słusznie jednakowoż podnosi p. St. Stęplewski w artykule „Niedobory budżetowe miast"[1]) nadwyżka budżetu samorządu terytorialnego jako całości, obliczona przez odjęcie od ogólnej sumy dochodów ogólnej sumy wydatków „nie daje dostatecznego pojęcia o sytuacji budżetowej samorządu terytorialnego. Wynika to z tej racji, że na ogólny budżet samorządowy składają się budżety 3.980 organizmów gospodarczych (3.134 gminy wiejskie, 603 miasta, 241 powiatowych związków samorządowych i 2 wojewódzkie związki samorządowe), z których każdy ma do rozstrzygnięcia i załatwienia swoje, wynikające ze specyficznych warunków lokalnych, sprawy finansowe, gospodarcze i kulturalne". Niewątpliwie wśród ogółu związków samorządowych znajdują się takie, których sytuacja finansowa jest lepsza od sytuacji innych związków samorządowych i które osiągają nadwyżki budżetowe. Nadwyżki te jednak nie świadczą o stałej strukturalnej równowadze budżetowej tych związków, jako często spowodowane okolicznościami natury koniunkturalnej lub zgoła przypadkowej. Bardziej jeszcze niż przejściowość nadwyżek budżetowych ma tu znaczenie okoliczność, iż nadwyżki budżetowe jednego związku samorządowego nie poprawiają sytuacji finansowej drugiego związku samorządowego, albowiem gospodarka każdego z tych związków jest gospodarką niezależnych od siebie podmiotów gospodarczych. O sytuacji finansowej samorządu terytorialnego nie tyle można wnioskować z ogólnej sumy nadwyżek czy niedoborów budżetowych, ile z liczby związków samorządowych, które wykonanie budżetu ogólnego (t. zw. administracyjnego) zamykają nadwyżką oraz które wykonanie tego budżetu zamykają niedoborem. Jeżeli chodzi o okres 1936/37, to w okresie tym na 3.980 związków samorządu terytorialnego, uwzględnionych w opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego, 1.048 jednostek tj. 26,3% ogólnej liczby związków samorządowych wykazało niedobór[2]). Odsetek ten należy uważać za bardzo wysoki, zważywszy, iż obowiązujące prawo budżetowe nakazuje związkom samorządu tery-

[1]) Samorząd Miejski Nr 23 z dnia 1.XII 1938 r.

[2]) Samorząd Miejski Nr 23 z dnia 1.XII 1938 r. St. Stęplewski „Niedobory budżetowe miast".

torialnego prowadzić gospodarkę zrównoważoną, przewidując w wypadkach zachwiania równowagi budżetowej zastosowanie określonych rygorów.

Pewne zasługujące na uwagę momenty sytuacji finansowej związków samorządowych ujawniają zamknięcia sum pozabudżetowych, zestawiane corocznie przez związki samorządowe stosownie do wymagań przepisów rachunkowych. Zestawienia te obejmują po stronie stanu czynnego — majątek płynny (aktywa płynne: kasa, salda czynne na rachunkach w instytucjach finansowych, zaliczki itp.), po stronie zaś stanu biernego—zobowiązania płynne (pasywa płynne) związków samorządowych. Różnica między sumą aktywów i pasywów płynnych wykazuje sumę nadwyżek budżetowych związków samorządowych za lata ubiegłe łącznie z okresem sprawozdawczym, bądź ciążących na tych związkach niedoborów budżetowych za wszystkie okresy obrachunkowe. Ogółem stan czynny i bierny na dzień 1 kwietnia 1937 r. zamyka się sumą 305,1 milionów zł [1]). Z sumy tej po stronie stanu czynnego przypada:

1) na aktywa najbardziej płynne (gotówka w kasie i w instytucjach finansowych i salda czynne na sumach przechodnich) . . — 78.373.000
2) na rachunki depozytów walorowych i różnych za wydane kaucje i depozyty . . . . . . . . . — 49.367.000
3) na wierzytelności uzasadnione potrzebami zaliczkowo-obrotowymi związku (zaliczki zwrotne i budżetowe, weksle obce, dłużnicy różni i różne). . . . . . . . . — 51.773.000
4) na sumy przypadające od własnych przedsiębiorstw i zakładów . — 8.367.000
5) na niedobory budżetowe z roku sprawozdawczego (6.784.000) i lat poprzednich (110.396.000) — razem . . . . . — 117.180.000

Powyższym płynnym aktywom związków samorządowych odpowiadają następujące pasywa:

1) sumy przechodnie i sumy fundacyj (odpowiednik aktywów pod 1), które powinny posiadać najbardziej płynne pokrycie . . — 76.586.000
2) rachunki depozytów i kaucyj walorowych własnych (odpowiednik aktywów pod 2) . . . . . . . . . — 47.334.000
3) nadwyżki budżetowe z roku sprawozdawczego (20.491 000) i lat poprzednich (12.757.000), fundusze specjalne (22.218.000) oraz salda na rachunkach zaliczek (odpowiednik aktywów pod 3) . . — 55.598 000
4) zadłużenie wobec przedsiębiorstw i zakładów własnych (odpowiednik pod 4) . . . . . . . . . — 9.656.000
5) zadłużenie krótkoterminowe, weksle własne, rachunki wierzycieli, różne — (odpowiednik aktywów pod 5) . . . . — 115 886.000

Porównanie w powyższej kolejności pogrupowanych płynnych aktywów i pasywów związków samorządowych uwydatnia nam współzależność między stroną stanu czynnego i biernego rachunku sum poza-

[1]) Stat. Polski. Seria C, zeszyt 95, str. 54

budżetowych. Poza tym z porównania powyższego wynikałoby, iż nadwyżki budżetowe z lat ubiegłych, jak również fundusze specjalne związków samorządowych de facto służą celom obrotowo - zaliczkowym związków samorządowych, tak iż uruchomienie tych funduszów zgodnie z przeznaczeniem na właściwe cele inwestycyjne wywołałoby zapewne niemałe perturbacje w gospodarce finansowej związków samorządowych. Z zamknięcia sum pozabudżetowych na dzień 1 kwietnia 1937 r. wynika również, iż związki samorządowe nie posiadają jakichkolwiek wolnych funduszów, osiągnięte zaś w ostatnich latach nadwyżki budżetowe—jako zaprzągnięte do obsługi potrzeb zaliczkowo-obrotowych — w obecnych warunkach nie mogą być przeznaczone do likwidacji niedoborów (zobowiązań krótkoterminowych).

Ze stosunku zachodzącego między sumą niedoborów budżetowych a sumą dochodów zwyczajnych na dzień 1 kwietnia 1937 r., sądzić należałoby, iż sytuacja finansowa powiatowych związków samorządowych kształtuje się znacznie korzystniej od sytuacji finansowej gmin miejskich i wiejskich. Wówczas, gdy suma nadwyżek budżetowych (z roku sprawozdawczego i lat poprzednich) w powiatowych związkach samorządowych (12,1 milionów) przewyższała sumę niedoborów (8,3 milionów) i wynosiła zaledwie 7,1% dochodów zwyczajnych, to w miastach i gminach wiejskich suma niedoborów stanowiła około 25% sumy dochodów zwyczajnych i przekraczała sumę nadwyżek w gminach wiejskich — blisko trzykrotnie, w miastach — blisko siedmiokrotnie.

Zadłużenie związków samorządowych na dzień 1 kwietnia 1937 r. wynosiło 1.014,1 milionów zł,[1]) a łącznie z zadłużeniem krótkoterminowym i sumami przechodnimi 1.206,5 [2]) milionów zł. W porównaniu ze stanem rzeczy na dzień 1.IV 1936 r. zmalało ono z górą o 110 milionów zł mimo równoczesnego zaciągnięcia nowych pożyczek długoterminowych na sumę około 70 milionów zł. (bez pożyczek konwersyjnych); [3]) wynik ten przede wszystkim zawdzięczać należy akcji oddłużeniowej. Nie negując

---

[1]) Stat. Polski Seria C. zeszyt 95, str. 56.

[2]) W sumie 1.206,5 milionów mieści się zadłużenie krótkoterminowe na kwotę 192,4 milionów; na kwotę tę składają się wykazane w zamknięciu sum pozabudżetowych (zeszyt 95, str. 54): sumy przechodnie — 74 miliony, weksle własne — 10,8 mil., pożyczki krótkoterminowe — 18,4, instytucje finansowe — 4,2, wierzyciele — 81,9, fundacje — 2,5 i różne — 0,4.

[3]) Wg danych G. U. S. (zeszyt 95 stat. Polski, str. 1) wpływ pożyczek w r. 1936/37 wyniósł 123,3 milionów, z czego odlicza się na pożyczki skonwertowane miast 44,4 milionów i powiatowych związków samorz. — 8,1 mil.; zmniejszenie zadłużenia od dnia 1.IV 1936 r. reprezentuje tylko końcową część wyników akcji oddłużeniowej samorządu terytorialnego.

bardzo poważnych dodatnich wyników tej akcji, stwierdzić należy, iż zarówno figurująca w dniu 31 marca 1937 r. suma niezlikwidowanych niedoborów z lat poprzednich (110,4 milionów), jak i przyrost — mimo koniukturalnej poprawy wpływów — nowych niedoborów budżetowych dowodzi, iż przeprowadzone oddłużenie samorządu terytorialnego traktowane być może jedynie jako etap w sanacji finansów komunalnych, etap, który wymaga dalszych posunięć realnych.

## 2. Preliminarze budżetowe na okres 1938/39.

Przy porównywaniu zamierzeń budżetowych związków samorządowych na okres 1938/39 z sumami wykonanymi w okresie 1936/37 należy mieć na uwadze zmianę, jaka zaszła w sporządzaniu budżetów przez związki samorządowe. Oto zgodnie z wyjaśnieniami Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, zawartych w okólniku Nr 4 z dnia 19 stycznia 1938 r. [1]) z budżetów tych związków wyłączone zostały wydatki na drogi państwowe i odpowiadające tym wydatkom zwroty od Skarbu Państwa. Niestety źródła statystyczne nie podają nam ile wynosiły wydatki na drogi państwowe i pokrywające je zwroty od Skarbu Państwa. O wysokości tych wydatków i zwrotów wnioskować należy jedynie w przybliżeniu z porównania sumy zwrotów preliminowanych przez powiatowe związki samorządowe w dochodach zwyczajnych na r. 1938/39 z sumami zwrotów osiągniętych w latach ubiegłych. W r. 1936/37 powiatowe związki samorządowe uzyskały zwroty na sumę 20,1 milionów zł (w dziale IV dochodów zwyczajnych), [2]) a w preliminarzach na okres 1938/39 omawiane zwroty zmniejszyły się do 7 milionów zł [3]). Zmniejszenie to należałoby przypisać w głównej mierze wyłączeniu z dochodów zwyczajnych w preliminarzach na r. 1938/39 — zwrotów ze Skarbu Państwa sum wydatkowanych przez powiatowe związki samorządowe na drogi państwowe. Wobec braku innych przyczyn zmniejszenia się dochodów zwrotnych, możnaby przyjąć, iż wysokość zwrotów ze Skarbu Państwa wydatków drogowych, a zatem wysokość tych wydatków w wykonaniu budżetowym okresu 1936/37 odpowiadała w przybliżeniu kwocie 13 milionów zł różnicy między sumą otrzymanych zwrotów w okresie 1936/37 a sumą preliminowaną z tego tytułu na okres 1938/39). Zmniejszając o tę kwotę wydatki i dochody wykonania budżetowego roku 1936/37 otrzymujemy dane, z którymi mogą być porównywane sumy zamierzeń budżetowych r. 1938/39.

---

[1]) Dz. U. Min. Spraw Wewn. z r. 1938. Nr 3, poz. 9.

[2]) Stat. Polski, seria C, zeszyt 95, str. 32.

[3]) Stat. Polski, seria C, zeszyt 99, str. 10.

Porównanie ogólnej sumy dochodów zwyczajnych związków samorządowych na okres 1938/39 (586,1 milionów) [1]) ze skorygowaną w powyższy sposób analogiczną sumą okresu 1936/37 (545,1 milionów), [2]) wykazuje wzrost dochodów blisko o 41 milionów zł tj. 7,5% ogólnej sumy dochodów zwyczajnych. Wzrost ten jest wypadkową z jednej strony zwiększenia się wpływów prawie ze wszystkich źródeł dochodowych (51,5 milionów) i ubytku wpływów z podatku specjalnego od uposażeń (10,4 milionów) [3]). Głównymi składnikami wzrostu są:

1) daniny samorządowe — wzrost z 347,4 na 373,4 milionów zł t.j. o 26 milionów (7,5% wpływów z r. 1936/37), a po wyeliminowaniu podatku specjalnego — o 36,4 milionów (10,9%);

2) dochody z przedsiębiorstw — wzrost o 5,9 milionów (8,6%);

3) zwroty — wzrost o 5 milionów tj. o 9,8% (po wyeliminowaniu zwrotów wydatków na drogi państwowe);

4) subwencje i dotacje — wzrost o 2,1 milionów (11,7%);

5) opłaty za korzystanie z zakładów i urządzeń — wzrost o 2,6 milionów (15,3%).

Najsilniejszy wzrost dochodów zwyczajnych spośród poszczególnych rodzajów związków samorządu terytorialnego wykazują efektywnie powiatowe związki samorządowe — o 13,4 milionów (13,2%), a następnie gminy wiejskie (9,2%), miasta niewydzielone (8,7%) i miasta wydzielone (6,6%). Wzrost dochodów powiatowych związków samorządowych ma specyficzny charakter, płynie bowiem głównie ze wzrostu podatku drogowego (o 9,1 mil.), który jest przeznaczony jedynie na wydatki drogowe i nie może przynosić poprawy ogólnej sytuacji finansowej samorządu powiatowego. Po wyeliminowaniu tego wzrostu, zwiększenie się wpływów samorządu powiatowego kurczy się do 3%, [4]) a więc poniżej poziomu wzrostu, jaki przeciętnie osiągnęły miasta.

---

[1]) Stat. Polski, seria C, zeszyt 99, str. 2 — r. 1938.

[2]) Wg danych G. U. S. (Stat. Polski, seria C, zeszyt 95, str. 16) dochody zwyczajne za r. 1936/37 wynosiły — 558,1 milionów; potrącając od tej sumy kwotę 13 milionów zwrotów ze Skarbu Państwa sum drogowych, otrzymujemy — 545,1 milionów.

[3]) Podatek specjalny od wynagrodzeń wpłynął w r. 1936/37 w sumie 15,6 (Stat. seria C, zeszyt 95, str. 34), preliminowany na r. 1938/39 w sumie 5,4 (Stat. seria C, zeszyt 99, str. 12).

[4]) Dochody zwyczajne związków powiatowych za r. 1936/7 bez podatku drogowego (opłat i dopłat drodowych) i zwrotów ze Skarbu Państwa wydatków drogowych wyniosły (Stat. zeszyt 95) 116,4 — (37,7 + 1,4 + 13) = 64,3 milionów; analogiczne dochody są preliminowane na r. 1938/9 w wysokości (Stat. zeszyt 99) 116 — (47,4 + 2,4) = 66,2.

Jeżeli chodzi o gminy wiejskie, to zawdzięczają one wzrost strony dochodowej budżetu zwiększeniu się dochodów prawie wyłącznie z jednego źródła dochodowego — z podatku wyrównawczego (o 9,1 milionów zł [1]). Zwiększenie to przypada na województwa południowe i zachodnie (w dawnych granicach) i spowodowane zostało silniejszym niż dotychczas wykorzystaniem podatku wyrównawczego. Pozostaje to w związku z zastosowaniem ustawy z dnia 27 lutego 1937 r. [2]) Ustawą tą dla gmin wiejskich województw południowych i zachodnich wydatnie podwyższone zostały dopuszczalne granice wysokości podatku wyrównawczego. Zastosowanie podwyżki tego podatku zwiększyło ogólną sumę dochodów zwyczajnych w gminach wiejskich województw południowych o 21,4%, w gminach wiejskich województw zachodnich o 23,4% sumy dochodów zwyczajnych z r. 1936/37. [3]) Natomiast wzrost dochodów zwyczajnych gmin wiejskich województw centralnych (przed zmianą granic) i wschodnich wyniósł zaledwie 4% dochodów z r. 1936/37, [4]) a więc mniej niż w miastach wydzielonych. Słaby wzrost dochodów gmin wiejskich w pewnym stopniu wynika z systemu danin gminnych, opierającego się na mało elastycznych źródłach podatkowych (struktura danin, obciążających grunty). Między innymi z tego też powodu gmina wiejska w niewielkim stopniu uczestniczy w dobrodziejstwach poprawy koniunkturalnej. Ponadto niezależnie od przyczyn koniunkturalnych dochody gmin wiejskich są znacznie niższe od dochodów miast, wynoszą bowiem już łącznie ze świadczeniami w naturze—6,2 zł na mieszkańca (łącznie z dochodami samorządu powiatowego—11,7 zł), [5])

---

[1]) Podatek wyrównawczy preliminowany na r. 1938/9 — 48,1, osiągnięty w r. 1936/37 — 38,1.

[2]) Dz. U. R. P. z r. 1937, Nr 16, poz. 104.

[3]) Dochody zwyczajne województw poznańskiego, pomorskiego i woj. południowych w r. 1936/37 (po obliczeniu dochodu powiatów wyłączonych w r. 1937) wyniosły 23,7 milionów, preliminowane zaś zostały na r. 1938/39 w sumie 28,5 milionów zł (z porównania danych zamieszczonych w zeszytach Stat. Polski nr 72 (str. 20), 95 i 99).

[4]) Dochody zwyczajne województw centralnych (po odliczeniu dochodów powiatów wyłączonych z tych województw w r. 1937) i wschodnich w r. 1936/37 wyniosły—około 63 milionów, preliminowane zaś na r. 1938/39—około 65,4 milionów zł).

[5]) Dochody zwyczajne preliminowane na r. 1938/39 — 109,2 (Stat. zesz. 99)
świadczenia w naturze przypadające od ludności wiejskiej
na rzecz gmin (wg ankiety Wydziału Komunalnej Pol.
Gospodarczej w M. S. Wewn.) . . . . . . . . . . . . — 34,7
razem . . . . . . — 143,9 mil. zł:

dzieląc sumę 143,9 mil. zł na liczbę ludności wiejskiej — 23,1 mil. (Mały Rocznik Stat. r. 1938, str. 12) otrzymujemy 6,2 zł na mieszkańca.

gdy w miastach — 39,5 [1]). Widoki na podwyższenie poziomu dochodu gminy wiejskiej pogarsza fakt niskiego dochodu społecznego ludności wiejskiej (około 238 zł na głowę ludności, wówczas gdy w miastach — 880) [2]) i silniejszego niż w miastach obciążenia tego dochodu świadczeniami na samorząd. Z porównania wysokości dochodu społecznego i obciążenia daninami samorządowymi na mieszkańca wynika, iż ludność gmin wiejskich łoży na samorząd w stosunku do swego dochodu społecznego więcej niż ludność miast.

Jeżeli chodzi o stronę wydatkową preliminarzy budżetowych związków samorządowych na rok 1938/9, to po usunięciu różnic w budżetowaniu—w porównaniu z wykonaniem roku 1936/37—wykazują: wydatki zwyczajne wzrost o 60,9 milionów (o 12,1% wydatków z r. 1936/37), wydatki nadzwyczajne—spadek o 41,1 milionów (o 19,3%). Wzrost wydatków zwyczajnych daje się zauważyć we wszystkich działach budżetu, przy czym największy—spowodowany wzrostem wydatków osobowych—w dziale I budżetu (zarząd ogólny), a następnie w dziale IV — spłata długów. Wzrost wydatków w tych dwóch działach, stanowiących blisko trzecią część wzrostu budżetu zwyczajnego, nie należy do dodatnich zjawisk w gospodarce związków samorządowych i — wobec dynamizmu tego rodzaju wydatków—nakazuje zachowanie dużej ogłędności w polityce personalnej i uposażeniowej oraz w zadłużeniu się związków samorządowych. Dotyczy to w szczególności miast wydzielonych, w budżetach których przeciętny odsetek wydatków na obsługę długów w stosunku do ogólnej sumy dochodów zwyczajnych — mimo przeprowadzonego oddłużenia—sięga 16%, a w poszczególnych województwach prze-

[1]) Dochody zwyczajne miast preliminowane na r. 1938/39 — 345,7
świadczenia w naturze od ludności miast na rzecz miast wg ankiety — 2,3
razem . . . . — 348
Przyjmując liczbę ludności miast na 8,8 mil., otrzymujemy 39,5 na mieszkańca.

[2]) Wpływy z danin komunalnych preliminowane na r. 1938/39 wynoszą w gminach wiejskich 92,4 milionów, a łącznie ze świadczeniami w naturze i daninami na rzecz powiat. związków samorządowych — 232,7 milionów zł (G. U. S. zeszyt 99, str. 12 i ankieta) tj. 10,1 na mieszkańca; wpływy z danin komunal. preliminowane na r. 1938/39 przez miasta łącznie ze świadczeniami w naturze i podatkiem drogowym na rzecz powiatowych związków samorządowych — 192,2 tj. 21,8 zł na mieszkańca miast; wg Landau i Kaleckiego (Badania dochodu społecznego. Wydawn. Instytutu Badania Koniunktur i Cen) dochód społeczny ludności miejskiej w r. 1933 miał wynieść — 7,7 miliardów tj. 880 zł na mieszkańca, ludności wiejskiej — 5,5 miliardów (w tym 75% w naturze) tj. 238 zł na mieszkańca; w stosunku do 238 zł obciążenie mieszkańca wsi (10,1) stanowi 4,2%, w stosunku do 880 zł obciążenie mieszkańca miasta — 2,4%.

kracza 20%, dochodząc w województwie wołyńskim blisko do 25% dochodów zwyczajnych, tj. do maksymalnie dopuszczalnej granicy ustawowej. Spośród pozostałych działów stosunkowo najsilniejszy wzrost wykazują wydatki na popieranie rolnictwa w gminach wiejskich i powiatowych związków samorządowych (o 45,5%). Wydatki działu VI—oświata — w preliminarzach gmin wiejskich — mimo przejęcia wypłaty dodatków mieszkaniowych dla nauczycieli przez Skarb Państwa — nie uległy zmniejszeniu. Równocześnie wzrosły wydatki nadzwyczajne gmin na oświatę, polegające prawie wyłącznie na wznoszeniu budynków szkolnych (wzrost z 7,4 milionów na 8,9 milionów zł). Z faktów tych wynika, iż gminy wiejskie — odczuwając potrzeby szkolnictwa i idąc po linii życzeń wyrażonych przez władze centralne — przeznaczyły na te cele sumy zwolnione na skutek przejęcia wypłaty dodatków mieszkaniowych dla nauczycieli przez Skarb Państwa. Odciążenie gmin od tych wydatków odbije się zatem dodatnio na stanie oświaty, pozostanie natomiast bez wpływu na stan finansów samorządu terytorialnego.

Zmniejszenie się wydatków nadzwyczajnych związków samorządowych, wynikające z porównania sumy tych wydatków podanej w publikacji Głównego Urzędu Statystycznego, obejmującej preliminarze na r. 1938/39, z sumą wydatków nadzwyczajnych dokonanych w r. 1936/37 spowodowane zostało:

a) zmniejszeniem się wydatków nadzwyczajnych na spłatę długów preliminowanych na r. 1938/39 w porównaniu z analogicznymi wydatkami okresu 1936/37, wyjątkowo wysokimi w związku z przeprowadzoną w tym okresie akcją oddłużeniową [1]),

b) pozornym zmniejszeniem się wydatków nadzwyczajnych m. Warszawy, bowiem wydatki te w publikacji Gł. Urz. Stat., obejmującej preliminarze na r. 1938/39, podane zostały w pierwotnie uchwalonych kwotach tych wydatków; wydatki te w drodze kredytów dodatkowych uległy następnie powiększeniu do sumy znacznie przewyższającej wydatki z r. 1936/37 [2]). Po wyeliminowaniu wydatków nadzwyczajnych m. st. Warszawy, i wydatków na spłatę długów, pozostałe wydatki nadzwyczajne związków samorządowych wykazują wzrost o 14,7 milionów zł (10.5%).

---

1) Akcja oddłużeniowa zmniejszyła wydatki na zwyczajną obsługę długów, zwiększyła natomiast w r. 1936/37 nadzwyczajną obsługę długów, spowodowała bowiem przeprowadzenie przez budżet nadzwyczajny szeregu operacji konwersyjnych.

2) Pierwotna kwota preliminowana 14,6 milionów w czasie do 1.XII 1938 wzrosła do 52,6 milionów zł.

Wzrost wydatków zwyczajnych w preliminarzach budżetowych na r. 1938/39 w porównaniu z rokiem 1936/37 redukuje przewyżkę dochodów zwyczajnych nad wydatkami zwyczajnymi z kwoty 42,5 milionów w r. 1936/37 na kwotę 22,6 w r. 1938/39, a więc do wysokości niedostatecznej, biorąc pod uwagę potrzeby renowacji budynków, ruchomości i urządzeń związków samorządowych oraz kwotę podatku drogowego, która powinna być przeznaczona na nadzwyczajne wydatki drogowe. Ogólna suma wydatków preliminowanych na rok 1938/39 przez miasta wydzielone i powiatowe związki samorządowe przewyższa nieco ogólną sumę dochodów tych związków samorządowych (o 1,6%) wbrew zawartej w prawie budżetowym zasadzie równowagi budżetu. Aczkolwiek tego rodzaju brak niewątpliwie został usunięty w trakcie zatwierdzania preliminarzy przez władze nadzorcze, niemniej jednak sam fakt przedstawienia tym władzom przez niektóre związki samorządowe niezrównoważonych preliminarzy świadczy o dużych trudnościach w równoważeniu wydatków i dochodów samorządu terytorialnego. Poza wydatkami ściśle dotyczącymi roku 1938/39 preliminarze budżetowe tego okresu przewidziały kwotę 5,4 milionów zł[1]) na pokrycie niedoborów z okresów ubiegłych. Jest to kwota niewielka w stosunku do ogólnej sumy niedoborów budżetowych z lat ubiegłych (obecnie kilkadziesiąt milionów złotych), co dowodzi, iż likwidacja tych niedoborów przez związki samorządowe odbywa się w tempie powolnym. Bardziej jednak niż efektywne niedobory gospodarki finansowej ciąży związkom samorządowym niedobór natury idealnej w postaci niedostatecznie zaspakajanych potrzeb zbiorowych ludności. Ten nie dający się ująć w cyfrach niedobór idealny jest wielką pozycją ujemną w bilansie zadań i środków, jakimi rozporządza obecnie samorząd terytorialny. Tego rodzaju dysproporcja środków i zadań — przy równoczesnym nacisku opinii publicznej w kierunku wypełnienia luk w działalności samorządu terytorialnego—jest najbardziej kłopotliwym momentem w sytuaci finansowej samorządu terytorialnego.

1) G. U. S. Stat. Polski. Seria C, zeszyt 99, str. 2.

MIECZYSŁAW OCZKOWSKI

# SCHEMAT SZCZEGÓŁOWEGO PLANU PRAKTYKI KANDYDATÓW NA ADMINISTRACYJNE STANOWISKA I KATEGORII (Z WYJĄTKIEM FACHOWYCH) WE WŁADZACH ADMINISTRACJI OGÓLNEJ

Pomimo, iż tak wiele pisało się już i mówiło o sprawie szkolenia kandydatów na urzędników we władzach administracji ogólnej, brak jest dotychczas w większości — jak się zdaje — województw jednolitych norm, któreby regulowały w sposób szczegółowy i zupełnie konkretny zakres służby przygotowawczej praktykantów i jej przebieg, któreby wskazywały, czego i jak ma się praktykant nauczyć przez jednoroczny okres tej służby, aby mógł stanąć dobrze przygotowany do egzaminu i ewent. służby.

Obowiązujący obecnie regulamin praktyki na stanowiska I kategorii, wydany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w 1930 r. (Zbiór Zarządzeń M. S. Wewn. str. 429) traktuje zagadnienie dość ogólnie i jest częściowo nieaktualny. Z tych względów nie odpowiada on dzisiejszej potrzebie.

Bardzo wartościowa próba nowego regulaminu dla tej samej kategorii z 1934 — o ile się nie mylę — roku, dająca już istotnie bardzo szczegółowe wytyczne i wskazania co do zakresu i metod praktyki, niestety nie została dotychczas zrealizowana.

Dla dalszych kategoryj brak jest tego rodzaju regulaminów w ogóle.

Poza tym brak jest również, o ile się nie mylę, w większości województw schematu szczegółowego planu praktyki, któryby w oparciu o właściwy regulamin ustanawiał typowy przebieg praktyki dla służby przygotowawczej w każdej kategorii i określał konkretny program jej poszczególnych etapów.

Choć jest to rzeczą ogólnie znaną, uważam za potrzebne podkreślić tutaj, że wskutek braku tych norm przebieg służby przygoto-

wawczej jest dzisiaj na poszczególnych terenach bardzo różnolity i zależny od pewnej przypadkowości, wyniki nierówne, a zdarzają się i wypadki, że komisje stwierdzają przy egzaminie rażące braki i nieoczekiwane dysproporcje w przygotowaniu poszczególnych praktykantów.

Jako jedną z możliwych prób rozwiązania zagadnienia typowego przebiegu praktyki dla I kat. przedstawiam poniżej „Schemat szczegółowego planu praktyki kandydatów na administracyjne stanowiska I kategorii (z wyj. fachowych) we władzach admin. ogólnej".

Schemat ten jest pomyślany jako uzupełnienie właściwego regulaminu i dlatego nie podaję w nim tego rodzaju postanowień, które właśnie w regulaminie winny być zawarte. Nie mniej w zakończeniu schematu jest zamieszczonych kilka niezbędnych uwag i wyjaśnień natury regulaminowej.

Schematu merytorycznie nie uzasadniam. Jak wyżej podałem, jest on tylko jedną z możliwych prób rozwiązania tematu.

Wspomnę tylko, że przy określaniu długości okresów praktyki w poszczególnych jej etapach, niestety nie mogłem kierować się najsłuszniejszą w normalnych warunkach zasadą rozplanowania praktyki między poszczególne działy i gałęzie administracji ogólnej równomiernie do ich wagi i znaczenia w całokształcie zadań tej administracji. Nie pozwoliły mi na to ramy jednego roku, w których nie jest możliwym wymagać, ażeby przeciętnie uzdolniony i chętny do nauki kandydat objął dokładnie ogromny — bądź co bądź — kompleks zagadnień i zdobył wszystką potrzebną wiedzę i umiejętność w stopniu dostatecznym dla powierzenia mu stanowiska urzędnika referendarskiego. Nie mogąc zaś nauczyć go w tym okresie czasu wszystkiego dobrze sądziłem, że lepiej będzie skierować go ku gruntownemu poznaniu i nauczeniu się niektórych tylko, oczywiście najważniejszych, rzeczy i umiejętności, aniżeli ku powierzchownemu — wszystkich. Stąd pewne dysproporcje w długości poszczególnych okresów praktyki (np. w wydziale ogólnym i samorządowym urzędu wojew.). Poza tym honorowałem stosunkowo dłuższymi okresami czasu te komórki (np. oddział bezpieczeństwa w stosunku do pozostałych oddziałów w wydz. społeczno-polit.), w których pragnąłem widzieć kandydata nie tylko studiującego odnośne przepisy i materiały, lecz również stającego przy warsztacie pracy i zapoznającego się z czysto praktyczną jej stroną i techniką.

Wspomnę jeszcze, że pominąłem w schemacie tak ważne dla każdej praktyki i nauki momenty, jak kursów specjalnych, przeszkoleń, wycieczek instrukcyjnych itp. Uczyniłem to zupełnie świadomie ze

względów, o których pisałem wyżej, jak w ogóle dlatego, że niestety nie mieszczą się one w dzisiejszych możliwościach organizacyjnych ani finansowych obecnego systemu służby przygotowawczej i raczej wchodzą w sferę rozważań na przyszłość na temat zasadniczej jej reorganizacji tak pod względem zadań i zakresu, jak i metod i środków szkolenia.

Winien jestem jeszcze zaznaczyć, że podany w schemacie program jest, zdaniem moim, maksymalny. Dalsze jego obciążanie nie byłoby ani możliwe ani celowe.

Zawarty w schemacie przegląd ustawodawstwa uwzględnia zmiany zaszłe do dn. 1 marca 1939 r.

## Szczegółowy plan praktyki kandydatów na stanowiska administracyjne I kategorii (z wyj. fachowych) we władzach admin. ogólnej

### A. URZĄD WOJEWÓDZKI (18 TYGODNI = 108 DNI)

| Zakres praktyki i materiały | Uwagi szczególne |
|---|---|
| **Wydział ogólny — 30 dni** | |
| oddział org. 12 dni | |
| 1. Zapoznanie się z prawodawstwem o ustroju Państwa:<br>a) konstytucja Dz. U. poz. 227/35,<br>b) ordynacje wyborcze do Sejmu i Senatu oraz ust. o wyborze Prezydenta Rzplitej Dz. U. poz. 319/35, 320/35 i 321/35,<br>c) ust. konstytucyjna, zawierająca statut organiczny woj. śląskiego Dz. U. poz. 497/20, 146/21, 449/21 i 608/21,<br>d) ust. o Trybunale Stanu Dz. U. poz. 403/36,<br>e) ust. o Trybunale Kompetencyjnym Dz. U. poz. 897/25,<br>f) rozp. Pr. Rz. o godłach i barwach państw. oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach Dz. U. poz. 8/39,<br>g) ust. o języku państwowym i urzędowym Dz. U. poz. 724/24,<br>h) ustawy orderowe: orła białego Dz. U. poz. 136/21 i 346/32, odrodzenia Polski Dz. U. poz. 137/21, 255/22 i 899/32, krzyża zasługi Dz. U. poz. 458/23,<br>i) rozp. Pr. Rz. w sprawie wydawania Dziennika Ustaw Dz. U. poz. 18/28 i 89/30. | do 1<br>Znajomość konstytucji obowiązuje dokładnie i w szczegółach; poza tym stosuje się tu uwagę do pktu 4. |
| 2. Zapoznanie się z organizacją i zakresem działania władz centralnych — konwersatorium z kierownikiem praktyki. | |
| 3. Zapoznanie się z podziałem administracyjnym Państwa—konwersatorium z kierownikiem praktyki. | do 3<br>Województwa, powiaty, gminy, gromady; okręgi innych władz kandydat winien umieć dokładnie wyliczyć wszystkie województwa i orientować się w położeniu geograf. polit. powiatów. |
| 4. Zapoznanie się z ustrojem władz administracji ogólnej:<br>a) rozp. Pr. Rz. o organ. i zakr. dział. władz adm. og. Dz. U. poz. 555/36, | do 4<br>Kandydata obowiązuje dokładna znajomość w szczegółach podanych tu przepisów z wyjątkiem pod b), co do którego obowiązuje tylko ogólna orientacja. Kandydatów odbywających praktykę w Komisariacie Rządu na m. st. Warszawę obowią- |

b) rozp. R. M. o organ. i zakr. dział. władz adm. og. na terenie m. st. Warszawy Dz. U. poz. 647/28 i 155/31,
c) rozp. M. S. Wewn. w sprawie organ. urzędów wojew. oraz trybu załatwiania spraw w tych urzędach Dz. U. poz. 611/31,
d) ditto dot. starostw Dz. U. poz. 464/30 i 724/30,
e) rozp. R. M. o stanowisku woj. i star. jako przedstawicieli Rządu Dz. U. poz. 546/31,
f) rozp. R. M. w sprawie dzienników wojewódzkich Dz. U. poz. 648/28

zuje dokładna znajomość również i tego przepisu. Studium ich winno trwać przez cały czas praktyki. W czasie pobytu w oddz. organiz. studium to ma być jedynie zapoczątkowane. Kierownik praktyki winien stale czuwać nad pogłębianiem wiedzy kandydata w tej dziedzinie.

5. Zapoznanie się z miejscowymi przepisami organizacyjnymi i kancelaryjnymi, dot. urzędu wojewódzkiego i starostw:
a) statut organizacyjny urzędu wojew. i starostw wraz ze szczegółowym podziałem czynności i rzeczowym układem akt,
b) regulaminy wewnętrzne,
c) instrukcje kancelaryjne,
d) instrukcja dla służby niższej,
e) instrukcja dla służby dyżurnych,
f) instrukcja o ochronie tajemnicy służbowej.

do 5
Komplet tych przepisów otrzymuje kandydat w chwili objęcia praktyki. Poza tym stosuje się tu uwaga do pktu 4.

6. Zaznajomienie się z prawem urzędniczym:
a) ust. o państw. służbie cywiln. Dz. U. poz. 164/22, 606/22, 286/24, 294/25, 920/25, 367/28, 658/30, 737/32, art. II poz. 804/32 i 661/33 (oficjalnego jednolitego tekstu nie ma, nieoficjalne można znaleźć w różnych wydawnictwach prywatnych),
b) rozp. R. M. o ustanowieniu tabeli stanowisk Dz. U. poz. 780/33, 370/36, 67/37, 431/37, 603/37, 91/38, 195/38 i 78/39,
c) rozp. R. M. o służbie przygotow. i egzaminie Dz. U. poz. 48/25 i 646/28,
d) rozp. Pr. Rz. o uposażeniu funkcj. państw. Dz. U. poz. 663/33 i 531/36,
e) rozp. wyk. R. M. Dz. U. poz. 781/33, 885/34, 407/35, 369/36, 68/37, 69/37, 303/37 i 432/37,
f) rozp. Pr. Rz. o org. kom. dyscypl. i postęp. dyscyplin. Dz. U. poz. 738/32,
g) rozp. wyk. R. M. Dz. U. poz. 790/32,
h) ust. emerytalna Dz. U. poz. 160/34, 474/34, 522/35 i 125/38.

do 6
Obowiązuje dokładna znajomość przepisów tego prawa z podanymi poniżej wyjątkami. Znajomość tę winien utrwalać sobie kandydat przez cały czas praktyki.

do 6 b
Obowiązuje dokładna znajomość tekstu rozp. i tabeli M. S. Wewn. oraz ogólna orientacja w innych tabelach.

do 6 e
Obowiązuje dokładna znajomość §§ 1—7 oraz ogólna §§ 35—43.

do 6 f—h
Obowiązuje znajomość zasadniczych postanowień.

7. Praktyczne zapoznanie się w kancelarii ogólnej urzędu wojew. z manipulacją przyjmowania, rozdzielania i wysyłania korespondencji oraz z czynnościami biura podawczego i ze sposobem informowania interesantów.
8. Kolokwium z kierownikiem praktyki.

oddział budż.-gosp. 3 dni

9. Zapoznanie się ze strukturą budżetu Państwa z szczególnym uwzględnieniem budżetu M. S. Wewn.— konwersatorium z kierownikiem oddziału.
10. Zapoznanie się z nast. przepisami:
a) ust. o kontroli państwowej Dz. U. poz. 314/21,
b) ust. o opłatach stemplowych Dz. U. poz. 404/35,
c) rozp. wyk. Dz. U. poz. 842/32,
d) instr. M. S. Wewn. dla starostw o sposobie pro-

do 10 b
Obowiązuje dokładna znajomość art. art. 1—5, 16, 45 i 140—161.

do 10 c
Obowiązuje dokładna znajomość §§ 86—94 i 173—189.

wadzenia ksiąg rachunkowych i gospodarczych Dz. U. M. S. Wewn. poz. 1/32,
e) przepisy rachunkowo-kasowe dla władz i urzędów państw. Dz. Urz. Min. Sk. poz. 178/35.

11. Zapoznanie się z trybem załatwiania spraw gospodarczych—konwersatorium z kierownikiem oddziału.

do 10 a, d, e
Obowiązuje znajomość zasadniczych postanowień.

oddział admin.-prawny 15 dni

12. Zapoznanie się z przepisami prawa administracyjnego formalnego:
a) rozp. Pr. Rz. o postęp. admin. Dz. U. poz. 341/28 i art. 2 poz. 976/34,
b) rozp. Pr. Rz. o Najwyż. Trybunale Adm. Dz. U. poz. 806/32,
c) okólnik M. S. Wewn. Nr 78 o interpretacji przepisów ogólnego postępowania administracyjnego Dz Urz. M. S. Wewn poz. 203/35,
d) okólnik M. S. Wewn. Nr 10 o wytycznych postępowania władz przy załatwianiu spraw admin. Dz. Urz. M. S. Wewn. poz. 22/36,
e) rozp. Pr. Rz. o postęp. przymus. w admin. Dz. U. poz. 342/28, 624/33 i art. 3 poz. 976/34,
f) rozp. Pr. Rz. o postęp. karno-administracyjnym Dz. U. poz. 365/28, 512/28 i 135/29.

13. Zapoznanie się z następującymi przepisami prawa admin. materialnego i trybem załatwiania odnośnych spraw w poszczególnych referatach oddziału:
a) grupa obywatelstwa
— ust. o obywatelstwie Dz. U. poz. 44/20, 896/32 i art. 4 poz. 976/34,
— rozp. wykon. Dz. U. poz. 320/20. 545/26 i 114/38,
— rozp. R. O. P. o pozbawieniu obyw. Dz. U. poz. 540/20.
— ust. o pozbawieniu obyw. Dz. U. poz. 191/38,
b) grupa stanu cywiln.
— ust. o aktach ur. dzieci nieznanych rodziców Dz. U poz. 413/26,
— ust. o zmianie nazwisk Dz. U. poz 478/19 i art. 6 poz. 976/34,
— ust. o zmianie nazwisk hańbiących Dz. U. poz. 16/30,
c) grupa wywłaszczeniowa
— prawo o postęp. wywłaszcz. Dz. U. poz. 776/34.

14. Kolokwium z kierownikiem oddziału.

do 12 a, c—f
Kandydata obowiązuje szczególnie dokładne studium tych przepisów oraz nabycie umiejętności właściwego ich stosowania. Nabycie tej umiejętności winno być przedmiotem starań przez cały czas praktyki.
Przez czas praktyki w oddz. adm.-prawn. winien kandydat dokładnie zapoznać się z ogólnym postępowaniem administracyjnym, zaś z postępowaniem przymusowym i karno-admin. tylko w ogólnych zarysach.
W czasie praktyki w oddziale adm.-prawn winien praktykant zaznajomić się również z techniką referowania spraw i postępowania z aktami.

## Wydział społ.-polit. — 30 dni

oddział bezpieczeństwa 24 dni

1. Zapoznanie się z następującymi przepisami prawnymi oraz ze sposobem załatwiania odnośnych spraw w poszczególnych referatach oddziału:
a) w ref. bezp. ogóln. i policji
— rozp. Pr. Rz. o Policji Państw. Dz. U. poz. 27/31, 740/32, art. 22 poz. 976/34 i poz. 226/36,
— rozp. M. S. Wewn. o organizacji P. P. na terenie m. st. Warszawy Dz. U. poz. 499/36,
— rozp. Pr. Rz o użyciu broni przez organa służby bezp. publ. i ochr. granic Dz. U. poz. 243/28,
— ust. o stanie wyjątkowym Dz. U. poz. 108/37.
— rozp. Pr. Rz. o granicach Państwa Dz. U poz. 83/37,
— ust. o zgromadzeniu Dz. U. poz. 450/32

do 1—2
W czasie praktyki w oddz. bezp. winien być położony podobnie jak w oddz. adm.-pr., szczególny nacisk na nabycie przez kandydata technicznej umiejętności referowania spraw oraz postępowania z aktami.

do 1 a
rozp. o organizacji P. P. na terenie m. st. Warszawy

— ust. o ograniczeniach w sprzedaży, podawaniu i spożyciu napojów alkoholowych Dz. U. poz. 423/31, art. 2 poz. 863/34 i art. 103 poz. 976/34,
— ust. o biurach pisania podań Dz. U. poz. 269/33,
— ust. o przedsiębiorstwach wymagających szczególnego zaufania Dz. U. poz. 79/38,
— rozp. Pr. Rz. o godzinach handlu i otwarcia zakładów handl. i niektórych przemysł. Dz. U. poz. 364/28, 545/28, 236/29 i 575/35;

obowiązuje tylko kandydatów odbywających praktykę w Kom. Rządu na m. st. Warszawę.

b) w ref. broni
— rozp. Pr. Rz. prawo o broni, amunicji i materiałach wybuchowych Dz. U. poz. 807/32 i art. 10 poz. 976/34,
— rozp. wyk. Dz. U. poz. 96/36,

c) w ref. ewidencji ruchu ludności
— rozp. Pr. Rz. o ewidencji i kontroli ruchu ludności Dz. U. poz. 309/28 i 390/32,
— rozp. wyk. Dz. U. poz. 489/34;

d) w ref. cudzoziemców
— rozp. Pr. Rz. o cudzoziemcach Dz. U. poz. 465/26,
— rozp. wyk. Dz. U. poz. 375/29 i 207/34,
— rozp. R. M. o pobycie cudzoziemców na niektórych obszarach Rzeczypospolitej Dz. U. poz. 917/27;

e) w ref. paszportowym
— ust. o paszportach Dz. U. poz. 404/36,
— rozp. wyk. Dz. U. poz. 461/36,

f) w ref. stowarzyszeń
— rozp. Pr. Rz. prawo o stowarzyszeniach Dz. U. poz. 808/32,
— rozp. wyk. D. U. poz. 963/32;

g) w ref. widowisk.
— rozp. Pr. Rz. prawo o publ. przedsięwzięciach rozrywkowych Dz. U. poz. 632/33,
— ust. o filmach i ich wyświetlaniu Dz. U. poz. 323/34.

2. Kolokwium z kierownikiem oddziału.

oddz. polit.-narodowościowy 6 dni.

3. Zaznajomienie się z układem stosunków narodowościowych, wyznaniowych i politycznych w Państwie — konwersatorium z kierownikiem oddziału polit.-nar.
4. Zapoznanie się z dekretem Pr. Rz. prawo prasowe Dz. U. poz. 608/38 oraz z trybem rejestracji czasopism.
5. Zaznajomienie się z układem stosunków prasowych w Państwie (najważniejsza prasa codzienna i tygodniowa).

**Wydział wojsk. — 6 dni**

1. Zapoznanie się z przepisami prawnymi oraz z trybem załatwiania spraw poborowych w urz. woj.:

do 1
3 dni.

a) ustawa o powsz. ob. sł. wojsk. Dz. U. poz. 220/38,
b) rozp. Pr. Rz. o obow. odstepowania zwierząt pociągowych Dz. U. poz. 496/38,

do 1 b—f
Obowiązuje tylko ogólna orientacja.

c) rozp. Pr. Rz. o obow. dostarczania środków przewozowych na rzecz wojska w czasie pokoju Dz. U poz. 883/27 i art. 15 poz. 976/34,

| | |
|---|---|
| d) ust. o zakwaterowaniu wojska w czasie pokoju Dz. U. poz. 681/25,<br>e) ust. o zasiłkach dla rodzin osób, odbywających ćwiczenia Dz. U. poz. 246/23,<br>f) dekret Pr. Rz. o służbie pracy młodzieży Dz. U. poz. 515/36. | |
| 2. Zapoznanie się z ustawą o obronie przeciwlotniczej i przeciwgazowej Dz. U. poz. 742/34 oraz z organizacją opl. na terenie województwa — konwersatorium z referentem opl. | **do 2**<br>1 dzień |
| 3. Konwersatorium z referentem mob. o zadaniach władz adm. og. w dziedzinie obrony Państwa. | **do 3—4**<br>2 dni |
| 4. Zapoznanie się z przepisami:<br>a) rozp. Pr. Rz. o osobistych świadczeniach wojennych Dz. U. poz. 858/34,<br>b) rozp. Pr. Rz. o rzeczowych świadczeniach wojennych Dz. U. poz. 859/34,<br>c) rozp. Pr. Rz. o wojskowej służbie pomocniczej Dz. U. poz. 783/34,<br>d) rozp. Pr. Rz. o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa Dz. U. poz. 851/34. | **do 4 a—d**<br>obowiązuje tylko ogólna orientacja. |
| Kolokwium z naczelnikiem wydziału (z-cą nacz.). | |

## Wydział samorządowy — 6 dni

oddział adm. samorz. 6 dni

| | |
|---|---|
| 1. Zapoznanie się z ustrojem samorządu terytorialnego, a mianowicie:<br>a) ust. o częściowej zmianie ustroju samorz. teryt. Dz. U. poz. 294/33,<br>b) ust. o samorz. gminy m. st. Warszawy Dz. U. poz. 479/38,<br>c) ustawy o wyborze radnych miejskich oraz radnych gromadzkich gminnych i powiatowych Dz. U. poz. 480/38 i 481/38.<br>d) rozp. Pr. Rz. o związkach międzykomunalnych Dz. U. poz. 386/28. | **do 1 b**<br>obowiązuje tylko ogólna orientacja z wyj. kandydatów, odbywających praktykę w Komisariacie Rządu na m. st. Warszawę, których obowiązuje znajomość zasadn. postanowień tej ustawy.<br>**do 1 c, 1 d**<br>obowiązuje tylko ogólna orientacja. |
| 2. Zapoznanie się z ustrojem wojewódzkiego samorządu teryt. na obszarze wojew. pomorskiego i poznańskiego — konwersatorium z kierownikiem oddziału.<br>3. Powtórzenie przepisów art. art. 40—63 rozp. Pr. Rz. o org. i zakr. dział. władz adm. og.<br>4. Zapoznanie się z zakresem działania samorządu terytorialnego — konwersatorium z kierownikiem oddziału. | **do 2**<br>obowiązuje tylko kandydatów, odbywających praktykę na obszarze tych województw. |

## Wydział przemysłowy 6 — dni

| | |
|---|---|
| 1. Zapoznanie się z:<br>a) rozp. Pr. Rz. o prawie przemysłowym Dz. U. poz. 468/27. 293/32, 350/34, art. 80 poz. 976/34 i 463/38.<br>b) rozp. Pr. Rz. o ochronie rynku pracy Dz. U. poz. 148/37. | |
| c) ust. o uboju zwierząt gospodarskich w rzeźniach Dz. U. poz. 237/36,<br>d) rozp. Pr. Rz. o izbach przem.-handl. Dz. U. poz. 591/27, 292/32, 885/32, 210/33 i 203/34, | **do 1 c—e**<br>obowiązuje tylko ogólna orientacja. |

e) rozp. Pr. Rz. o izbach rzemieślniczych i izb związku Dz. U. poz. 638/33.

2. Zapoznanie się praktyczne z trybem załatwiania spraw admin. przemysł. w urz. woj. m. in.:
 a) odwołań od decyzyj i orzeczeń starostwa,
 b) zezwoleń na zatrudnienie cudzoziemców.

### Wydział pracy i opieki — 6 dni

referat opieki 2 dni

1. Zapoznanie się z:
 a) ust. o opiece społ. Dz. U. poz. 726/23,
 b) rozp. Pr. Rz. o opiekunach społecznych i o komisjach opieki społecznej Dz. U. poz. 267/28,
 c) rozp. Pr. Rz. o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa Dz. U. poz. 823/27,
 d) rozp. Pr. Rz. o nadzorze i kontroli nad działalnością instytucyj opiekuńczych Dz. U. poz. 354/27,
 e) dekret o fundacjach i zatwierdzaniu darowizn i zapisów Dz. Praw P. P. poz. 215/19 i Dz. U. poz. 372/28,
 f) ust. o zbiórkach publicznych Dz. U. poz. 162/33.
2. Zwiedzenie jednego z miejskich ośrodków opieki społecznej.

**do 1 b—e**
obowiązuje tylko ogólna orientacja.

**do 1 f**
jeżeli szczegółowy podział czynności danego urzędu wojew. przewiduje sprawy zbiórek w wydz. społ.-polit., to należy ten punkt przenieść do tego wydziału.

referat pośrednictwa pracy 1 dzień

3. Zapoznanie się z:
 a) ust. o zarobkowym pośrednictwie pracy Dz. U. poz. 647/21, 171/26, art. 43 poz. 854/34 i art. 117 poz. 976/34,
 b) ust. o społecznym pośrednictwie pracy Dz. U. poz. 585/24, art. 43 poz. 854/34 i art. 116 poz. 976/34.

**do 3**
obowiązuje tylko ogólna orientacja.

referat inwalidzki 1 dzień

4. Zapoznanie się z:
 a) ust. o zaopatrzeniu inwalidzkim Dz. U. poz. 31/35 i 225/37,
 b) ust. o inwalidzkim sądzie admin. Dz. U. poz. 177/35

**do 4**
obowiązuje tylko ogólna orientacja.

referat ubezp. społ. 2 dni

5. Zapoznanie się z:
 a) ust. o ubezp. społecznym Dz. U. poz. 396/33, 15/38 i 227/38,
 b) dekr. o ubezp. pracown. umysł. Dz. U. poz. 911/27, 231/28, 229/33, 794/33 i 347/34,
 c) ust. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia Dz. U. poz. 555/32 i 649/33,
 d) ust. o Funduszu Pracy Dz. U. poz. 163/33, 235/34 i 401/38.
6. Zapoznanie się praktyczne z trybem pracy w referacie.

**do 5**
obowiązuje tylko ogólna orientacja.

### Wydział zdrowia — 3 dni

1. Zapoznanie się z:
 a) zasadn. ust. sanitarną Dz. Praw P. P. poz. 371/19 i Dz. U. poz. 167/26,
 b) ust. o zapobieganiu chorobom zakaźnym i ich zwalczaniu Dz. U. poz. 198/35,
 c) ust. o przymusowym szczepieniu ochronnym p-ko ospie Dz. U. poz. 113/34 i art. 101 poz. 976/34,

**do 1 a—c**
obowiązuje tylko ogólna orientacja.

d) rozp. Pr. Rz. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku Dz. U. poz. 343/28.

2. Zapoznanie się z organizacją służby sanitarnej miejskiej oraz zwiedzenie jednego z miejskich ośrodków zdrowia.

3. Zapoznanie się z:
   a) rozp. Prez. Rz. o wykonywaniu praktyki lekarskiej Dz. U. poz. 712/32 i 449/38,
   b) ust. o izbach lekarskich Dz. U. poz. 275/34,
   c) rozp. Pr. Rz. o zakładach leczniczych Dz. U. poz. 382/28.

4. Zapoznanie się z ustawą o wykonywaniu zawodu aptekarskiego Dz. U. poz. 202/38.

5. Zapoznanie się z rozp. R. M. o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjon. państw. Dz. U. poz. 81/34 oraz z trybem załatwiania tych spraw — konwersatorium z urzędnikiem wyznaczonym przez naczelnika wydziału.

**do 1 d**

Z zasadniczymi rozporządzeniami wykonawczymi zapozna się kandydat podczas praktyki w starostwie.

**do 3—4**

Obowiązuje tylko ogólna orientacja.

## Wydział rolnictwa i reform rolnych — 12 dni

### oddział rolnictwa 1 dzień

1. Zapoznanie się z zakresem działania oddziału—konwersatorium z kierownikiem oddziału.

2. Zapoznanie się ogólne z ustrojem i zakresem działania organizacyj rolniczych (izby rolnicze, kółka rolnicze i ich nadbudowy organizacyjne) — konwersatorium z kierownikiem oddziału.

3. Zapoznanie się z ustawą o rybołóstwie Dz. U. poz. 357/32 i art. 67 poz. 976/34.

### oddział urządzeń rolnych 1 dzień

4. Zapoznanie się z:
   a) ust. o wykonaniu reformy rolnej Dz. U. poz. 1/26 i str. 966/26,
   b) ust. o scalaniu gruntów Dz. U. poz. 833/27 i 167/33.

### oddział finansowy 1 dzień

5. Zapoznanie się z:
   a) ust. o Funduszu Obrotowym Reformy Rolnej Dz. U. poz. 364/34,
   b) ust. o Państwowym Banku Rolnym Dz. U. poz. 966/32 i 539/36,

### oddział wodno-melioracyjny 4 dni

6. Zapoznanie się z ust. wodną Dz. U. poz. 574/28 oraz z trybem załatwiania spraw wodno-prawnych w urz. wojew.

### oddział ochrony lasów 1 dzień

7. Zapoznanie się z rozp. Pr. Rz. o ochronie lasów niestanowiących własności Państwa Dz. U. poz. 932/32 i art. 69 poz. 976/34.

### oddział weterynaryjny 2 dni

8. Zapoznanie się z:
   a) rozp. Pr. Rz. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych Dz. U. poz. 673/27, 229/28, 229/32, 622/32, art. 75 poz. 976/34 i 245/38,

**od 1—10**

W odniesieniu do wszystkich przepisów podanych w tym wydziale obowiązuje tylko ogólna orientacja z wyjątkiem ustawy wodnej, w odniesieniu do której obowiązuje znajomość zasadniczych postanowień art. art. 184—229 oraz orientacja w całej ustawie — oraz ustawy łowieckiej, w odniesieniu do której obowiązuje znajomość zasadniczych postanowień.

b) rozp. Pr. Rz. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa Dz. U. poz. 454/33 i 132/38,
c) rozp. Pr. Rz. o ochronie zwierząt Dz. U. poz. 417/32,
d) rozp. Pr. Rz. o prawie łowieckim Dz. U. poz. 934/27.

oddział aprowiz. 2 dni

9. Zapoznanie się z:
   a) dekr. Pr. Rz. o poruczeniu spraw aprowizacyjnych Min. Roln. i Ref. Roln. Dz. U. poz. 89/38,
   b) ust. o zabezpieczeniu podaży przedmiotów powszechnego użytku Dz. U. poz. 462/38.
10. Zapoznanie się z zadaniami służby aprowizacyjnej na terenie województwa oraz z zadaniami w tym względzie oddziału apr. w urz. woj. — konwersatorium z kierownikiem oddziału.

**Wydział dróg wodnych — 3 dni**

1. Zapoznanie się z organizacją i zadaniami administracji dróg wodnych — konwersatorium z kierownikiem oddziału ogólnego.
2. Zapoznanie się z rozp. Pr. Rz. o żegludze i spławie na śródlądowych drogach wodnych Dz. U. poz. 266/28 i 215/32.

**Wydział komunik.-bud. — 6 dni**

oddział drogowy 3 dni

1. Zapoznanie się z:
   a) ust. o przepisach porządkowych na drogach publicznych Dz. U. poz. 656/21, 151/28 i art. 94 poz. 976/34,
   b) rozp. M. K., M. S. Wewn. i M. S. Wojsk. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych Dz. U. poz. 616/37,
   c) ust. o zarobkowym przewozie osób i towarów pojazdami mechanicznymi Dz. U. poz. 336/32, 619/33 i art. 95 poz. 976/34,
   d) ust. o Państw. Funduszu Drogowym Dz. U. poz. 352/33.

   **do 1 c—d** obowiązuje tylko ogólna orientacja.

2. Zapoznanie się z trybem załatwiania następujących spraw w oddziale:
   a) regulacji i organizacji ruchu ulicznego i drogowego,
   b) rejestracji pojazdów mechanicznych,
   c) wymiaru opłat na rzecz P. F. D.,
   d) wydawania praw jazdy.

oddział bud. 2 dni

3. Zapoznanie się z:
   a) rozp. Pr. Rz. o prawie budowlanym Dz. U. poz. 202/28, 663/30, art. 11 poz. 976/34 i poz. 405/36.
   b) rozp. Pr. Rz. o rozbudowie miast Dz. U. poz. 372/27 i 481/32,
   c) ust. w sprawie pomiarów Państwa Dz. U. poz. 125/32.
   d) ust. o mierniczych przysięgłych Dz. U. poz. 454/28 i 130/32.

   **do 3** obowiązuje tylko ogólna orientacja.

4. Zapoznanie się praktyczne z trybem załatwiania odwołań w sprawach budowlanych od decyzyj niższych instancyj.

| | |
|---|---|
| oddział kult. i sztuki 1 dzień | |
| 5. Zapoznanie się z:<br>a) rozp. Pr. Rz. o opiece nad zabytkami Dz. U. poz 265/28 i 62/33,<br>b) ust. o ochronie przyrody Dz. U. poz. 274/34. | **do 5**<br>obowiązuje tylko ogólna orientacja. |

B. STAROSTWO POWIATOWE (26 TYGODNI = 156 DNI)

| Zakres praktyki i materiały | Uwagi szczególne |
|---|---|
| **Referat ogólny — 12 dni** | |
| sprawy og. i org. 6 dni | |
| 1. Powtórzenie przepisów o stanowisku starosty i organizacji starostwa:<br>a) art. 64—90 i 1—26 ust. o org. i zakr. dział. władz adm. og.,<br>b) rozp. R. M. o org. władz adm. og. na terenie m. st Warszawy,<br>c) rozp. M. S. W. o wewn. org. starostw,<br>d) rozp. R. M. o stanowisku woj. i star., jako przedstawicieli Rządu,<br>e) statutu organ. starostwa wraz ze szczeg. podz. czynn. i układem rzeczowym akt,<br>f) regulaminu wewn. starostwa,<br>g) instrukcji dla niższej służby. | **do 1**<br>Ponawia się uwagę, że kandydata obowiązuje b. dokładne przyswojenie sobie w szczegółach wymienionych tutaj przepisów z wyjątkiem pod b), co do którego zobacz uwagę przy oddz. organiz. urzędu wojew.<br>**do 1 e — g**<br>Komplet przepisów otrzymał kandydat na początku praktyki. |
| 2. Zapoznanie się z okólnikami i pismami okólnymi urzędu wojew., dot. organizacji starostwa oraz z zarządzeniami wewnętrznymi starosty, zawartymi w książce zarządzeń organizacyjnych starostwa. | **do 2.**<br>Komplet okólników oraz książkę zarządzeń otrzyma kandydat od wicestarosty. |
| 3. Ogólne zapoznanie się z faktycznym układem całokształtu stosunków panujących w powiecie oraz z zakresem i zasadami współpracy starosty i starostwa z innymi urzędami admin. państw. i samorząd., władzami sądowymi i prokuratorskimi; konwersatorium ze starostą (wicestarostą). | |
| 4. Zorientowanie się w zakresie współpracy z innymi instytucjami państwowymi i publiczno-prawnymi (F. Pr., Z. U. S., P. Z. U. W., koleje, poczta, telefony i telegraf, Polskie Radio, izby przem.-handl., rzemieśln. i roln. i ewent. inne) — konwersatorium z wicestarostą. | |
| 5. Zapoznanie się ze strukturą życia społecznego w powiecie — konwersatorium ze starostą (wicestarostą). | **do 5**<br>Kandydatowi należy zwrócić uwagę na zagadnienie pracy społecznej i udziału w niej urzędnika państwowego. Kandydat winien wykazać swe czynne zainteresowanie pracami społecznymi. |
| 6. Zapoznanie się z mapą terenu powiatu i terenów przyległych. | **do 6**<br>Poznanie samego terenu i najważniejszych jego zagadnień winno nastąpić w trakcie praktyki w dalszych referatach. |
| sprawy kancelaryjne 6 dni | |
| 7. Zapoznanie się — powtórzenie przepisów kancelaryjnych i innych wiążących się:<br>a) instr. kancelar. starostwa,<br>b) uchw. R. M. o przechowywaniu akt w urzędach adm. publ. M. P. poz. 3/32,<br>c) okóln. M. S. W. Nr. 14 z 1936 r. o przechowywaniu akt w urz. woj. i star. Dz. Urz. M. S. W. poz. 26/36.<br>d) art. 2 ust. 3, art. 16, 18, 23 — 29 rozp. Pr. Rz. o post. adm , | **do 7**<br>Uwaga jak do pktu 1 z wyjątkiem przepisów wymienionych pod g) i h), co do których obowiązuje tylko znajomość zasadniczych postanowień. |

e) okóln. pouf. M. S. Wewn. Nr 15 z 1931 r. w sprawie ochrony tajemnicy służbowej,
f) art. 140—161 ust. o opł. stempl. oraz §§ 86—94, i 173—189 rozp. wyk.,
g) instr. M. S. Wewn. dla starostw o sposobie prowadzenia ksiąg gosp. i rach.,
h) przep. rach.-kas. dla władz i urzędów państw.

8. Zapoznanie się praktyczne z czynnościami kancelarii (biura podawczego).

**do 7 e.**
Otrzymuje kandydat od wicestarosty.

## Referat bezp. — 48 dni

### sprawy bezp. og. i spok. publ. 6 dni

1. Powtórzenie:
   a) rozp. Pr. Rz. o Policji Państw.,
   b) rozp. M. S. Wewn. o organiz. P. P. na terenie m. st. Warszawy.
2. Zapoznanie się na miejscu w jednym z komisariatów (posterunków) P. P. z organizacją służby:
   a) biura komisariatu (posterunku) P. P.
   b) dzielnicowego P. P.,
   c) posterunków stałych i ruchomych oraz patroli policyjnych.
3. Zapoznanie się — powtórzenie:
   a) rozp. Pr. Rz. o granicach Państwa,
   b) rozp. Pr. Rz. o użyciu broni przez organa służby bezp. publ. i ochr. granic,
   c) ust. o stanie wyjątkowym,
   d) ust. pożarowa Dz. U. poz. 365/34.

**do 1**
Obowiązuje dokładna znajomość tych przepisów z tym, że przepis podany pod b) obowiązuje tylko kandydatów odbywających praktykę w Kom. Rządu na m. st. Warszawę.

**do 3 d**
obowiązuje ogólna orientacja.

### sprawy paszportów zagran. 9 dni

4. Zapoznanie się — powtórzenie:
   a) ust. o paszportach,
   b) rozp. wyk.,
   c) instr. paszp. Dz. Urz. M. S. W. poz. 214/36.
5. Zapoznanie się praktyczne ze sposobem załatwiania spraw paszportowych i obsługą interesantów.
6. Zapoznanie się ze sposobem załatwiania na terenie Państwa i powiatu spraw emigracyjnych.

### sprawy cudzoziemców 9 dni

7. Zapoznanie się — powtórzenie:
   a) rozp. Pr. Rz. o cudzoziemcach,
   b) rozp. wyk.,
   c) rozp. M. S. W. o meldunkach Dz. U. poz. 489/34,
   d) rozp. Pr. Rz. o ochronie rynku pracy,
   e) rozp. wyk. Dz. U poz. 160/37.
8. Zapoznanie się praktyczne ze sposobem załatwiania spraw cudzoziemców.

### sprawy stowarzyszeń 9 dni

9. Powtórzenie:
   a) rozp. Pr. Rz. prawo o stowarzyszeniach,
   b) rozp. wyk.
10. Zapoznanie się praktyczne z trybem załatwiania spraw stowarzyszeń, również w odniesieniu do stowarzyszeń zwykłych i związków zawodowych.

sprawy broni 9 dni

11. Powtórzenie:
   a) rozp. Pr. Rz. prawo o broni,
   b) rozp. wyk.
12. Zapoznanie się praktyczne ze sposobem załatwiania spraw broniowych, przygotowywąniem decyzyj odmownych, obsługą interesantów.

sprawy prasowe i drukarskie 6 dni

13. Zapoznenie się — powtórzenie:
   a) prawa prasowego,
   b) dekretu o zakładach drukarskich i składach druków Dz. Praw. P. P. poz. 146/19.
14. Zapoznanie się z trybem załatwiania spraw prasowych m. in. nakładania aresztu na druki.
15. Zapoznanie się z trybem załatwiania spraw drukarskich (rejestracji i nadzoru nad drukarniami, składami druków i czytelniami, hurtowniami gazet i czasopism; handel uliczny drukami; sprawy egzemplarzy obowiązkowych).

**Referat adm. — 54 dni**

1. Zapoznanie się z pracą (zakresem praw i obowiązków) kierownika referatu w starostwie — konwersatorium z wicestarostą.
2. Zapoznanie się ze sposobem prowadzenia zbiorów podstaw prawnych w starostwie.
3. Udział w komisjach starostwa.

sprawy adm. prawne 12 dni

4. Zapoznanie się — powtórzenie rozp. Pr. Rz. o post. przymus. w adm.,
5. Zapoznanie się ze sposobem załatwiania spraw postępow. przymus. w adm.
6. Zapoznanie się ze sposobem załatwiania w starostwie spraw wodno-prawnych i powtórzenie ustawy wodnej (art. art. 184—229).

sprawy obywat. i stanu cyw. 18 dni

7. Zapoznanie się — powtórzenie:
   a) ust. o obywatelstwie,
   b) rozp. wyk.
   c) rozp. R. O. P. o pozbawieniu obywatelstwa,
   d) ust. o pozbaw. ob.
   e) ust. o aktach ur. dzieci nieznanych rodziców,
   f) ust. o zmianie nazwisk,
   g) rozp. wyk. Dz. U. poz. 678/19,
   h) ust. o zmianie nazwisk hańbiących,
   i) rozp. wyk. Dz. U. poz. 702/30.
8. Zapoznanie się praktyczne ze sposobem załatwiania spraw, przygotowywaniem decyzyj odmownych i wniosków do władz przełożonych oraz z obsługą interesantów.

sprawy adm. porządkowe 3 dni

9. Ogólne zapoznanie się z całym działem.

sprawy ruchu drogowego 3 dni

10. Ogólne zapoznanie się z całym działem.

**do 1—2**
b. dokładnie.

**do 3**
Co najmniej 10 komisyj z różnych działów pracy. Potrzebny czas został uwzględniony przy poszczeg. działach.

**do 4**
Obowiązuje kandydata dokładna znajomość tego rozp. w szczegółach.

sprawy handlu i aprowizacji 3 dni

11. Ogólne zapoznanie się z całym działem.
12. Powtórzenie rozp. Pr. Rz. o godzinach handlu.

sprawy sanit. porządk. 6 dni

13. Zapoznanie się — powtórzenie:
    a) zasadn. ust. sanit.
    b) ust. o zapobieganiu chorobom zakaźnym i ich zwalczaniu,
    c) ust. alkohol.,
    d) rozp. Pr. Rz. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku,
    e) rozp M. S. Wewn. i M. O. S. o kategoriach sklepów spożywczych i o warunkach, jakim winny odpowiadać jadłodajnie Dz. U. poz. 550/30,
    f) rozp. M. O. S. i M. R. i R. R. o dozorze nad mlekiem i jego przetworami Dz. U. poz. 128/33,
    g) rozp. M. O S. o hotelach Dz. U. poz. 352/35.
    h) rozp. M. O. S. o fryzjerniach Dz. U. poz. 483/35.
    i) rozp M. O. S. o zakładach kąpiel. Dz. U. poz. 327/36.
    j) rozp. M. O. S. o dozorze nad mięsem i przetworami mięsnymi Dz. U. poz. 643/36,
    k) rozp. M. O. S. o dozorze nad wyrobem i obiegiem mąki i jej przetworów Dz. U. poz. 171/37,
    l) rozp. M. O. S. w sprawie przepisów sanitarnych dla publ. miejsc spożycia Dz. U. poz. 327/37.
14. Zapoznanie się praktyczne z trybem załatwiania spraw sanitarnych, udział w komisjach sanitarnych.

do 13 e — l
Obowiązuje tylko ogólna orientacja.

sprawy przemysłowe 6 dni

15. Powtórzenie prawa przemysłowego.
16. Zapoznanie się ze sposobem załatwiania spraw przemysłowych w starostwie.

**Referat karny — 24 dni**

1. Zapoznanie się z zasadami polityki karno-admin.— konwersatorium ze starostą (kierownikiem referatu).
2. Zapoznanie się — powtórzenie:
    a) rozp. Pr. Rz. o post. karno.-admin.,
    b) kodeks post. karn. Dz. U. poz. 44/39,
    c) kodeks karny Dz. U. poz. 571/32,
    d) prawo o wykroczeniach Dz. U. poz. 572/32,
    e) instr. do pr. o wykr. oraz do post. k. a. Dz. Urz. M. S. Wewn. poz. 255/33,
    f) rozp. Pr. Rz. prawo o ustroju sądów powszechnych Dz. U. poz. 863/32.
3. Zapoznanie się praktyczne z:
    a) kwalifikowaniem doniesień (3 dni),
    b) przygotowywaniem nakazów k. (6 dni),
    c) kancelarią referatu: rejestr., skorowidz, terminatki (3 dni),
    d) orzekaniem (9 dni).

do 2 a, e
Obowiązuje dokładna znajomość w szczegółach.

do 2 b
Obowiązuje ogólna znajomość art. art. 1 — 3, 5—8, 33, 54—58. 86, 103, 640—649.

do 2 c
Obowiązuje ogólna znajomość art. art. 1 — 5, 12—22, 23, 26, 27, 37—42, 44 — 51, 54 — 58, 61, 65, 69, 70. 79, 86, 90 — 92, 286—293 oraz znajomość układu części szczegółowej Kodeksu.

do 2 d
Obowiązuje ogólna znajomość art. art.: 1 — 16 oraz znajomość układu części szczegółowej prawa o wykr.

do 2 f
Obowiązuje ogólna orientacja.

**Referat wojskowy — 12 dni**

1. Powtórzenie:
    a) ust. o powsz. ob. sł. wojsk.
    b) rozp. Pr. Rz. o obow. odstępywania zwierząt pociągowych,

do 1 b—f
Obowiązuje tylko ogólna orientacja.

c) rozp. Pr. Rz. o obow. dostarczania środków przewozowych na rzecz wojska w czasie pokoju,
d) ust. o zakwaterowaniu wojska w czasie pokoju,
e) ust. o zasiłkach dla rodzin osób, odbywających ćwiczenia,
f) dekret Pr. Rz. o służbie pracy młodzieży.

2. Zapoznanie się ze sposobem załatwiania spraw z zakresu działania wymienionych powyżej przepisów.
3. Zapoznanie się z organizacją opl na terenie powiatu.
4. Powtórzenie:
   a) rozp. Pr. Rz. o osobistych świadczeniach wojennych,
   b) rozp. Pr. Rz. o rzeczowych świad. wojen.
   c) rozp. Pr. Rz. o wojsk. sł. pomoc.,
   d) rozp. Pr. Rz. o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa.

   do 4 a—d Obowiązuje tylko ogólna orientacja.
5. Zapoznanie się ze sposobem załatwiania spraw związanych z przygotowaniem obrony Państwa na terenie powiatu.

**Referaty zdrowia, weterynaryjny, rolnictwa i reform rolnych, ochrony lasów, melioracyjny i inwalidzki — 6 dni**

Ogólne zapoznanie się z zakresem działania referatów, sposobem załatwiania w nich spraw oraz ze sposobem współdziałania z innymi referatami.

**Starosta powiatowy**

Kolokwium starosty (w zastępstwie starosty — wicestarosty) z kandydatem.

Oprócz kolokwium ogólnego z przebiegu całej praktyki w starostwie są wskazane — dla zorientowania się w postępach kandydata — kolokwia z przebiegu praktyki w poszczególnych referatach lub grupach referatów.

C. INSTYTUCJE SAMORZĄDU TERYTOR. (5 TYGODNI = 30 DNI)

| Zakres praktyki i materiały | Uwagi szczególne |
|---|---|
| **Wydział powiatowy — 6 dni** | |
| 1. Powtórzenie:<br>a) ust. o częściowej zmianie ustroju samorz. terytor.,<br>b) ust. o wyborze radnych miejskich oraz radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych,<br>c) rozp. Pr. Rz. o związkach międzykomunalnych. | do 1 b-c<br>Obowiązuje tylko ogólna orientacja. |
| 2. Zapoznanie się z:<br>a) ust. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych Dz. U. poz. 454/36,<br>b) ust. o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin wiejskich Dz. U. poz. 172/31 i 613/33,<br>c) ust. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych Dz. U. poz. 32/21 i 276/33. | do 2<br>Obowiązuje tylko ogólna orientacja. |
| 3. Zapoznanie się z zakresem działania i organizacją biur wydziału powiatowego z uwzględnieniem powiatowego zarządu drogowego. | |
| 4. Udział w posiedzeniach rady i wydziału powiatowego. | |

**Zarząd gminny—12 dni**

1. Zapoznanie się z zakresem działania i organizacją zarządu gminnego w jednej z gmin wiejskich w powiecie.
2. Powtórzenie:
   a) rozp. Pr. Rz. o ewidencji i kontroli ruchu ludności,
   b) rozp. wyk.
3. Zapoznanie się ze sposobem prowadzenia w gminie rejestru ludności oraz meldunków.

**Zarząd miejski—12 dni**

1. Zapoznanie się z zakresem działania i organizacją zarządu miejskiego w jednej z gmin miejskich w powiecie.
2. Zapoznanie się ze sposobem prowadzenia spraw poborowych w zarządzie miejskim.

**Kierownik biura wydziału powiatowego lub inspektor samorz. gminn.**

Kolokwium z przebiegu praktyki w wydz. pow. oraz zarz. gm. i miejsk.

## UWAGI KOŃCOWE

1. Rok jest liczony jako 49 tygodni po 6 dni = 294 dni pracy. Jeżeli z przyczyn leżących po stronie kandydata (urlop, choroba itp.) braknie w okresie rocznym praktyki powyższej ilości dni, praktyka zostaje odpowiednio przedłużona.

2. Obok przepisów prawnych podane jest w skrótach źródło ich publikacji np. Dz. U. poz. 403/36, co oznacza: Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej pozycja 403 z 1936 r. Jeżeli dany przepis prawny był nowelizowany, podane są pozycje zasadniczo wszystkich nowel. Rzeczą kierownika danego działu praktyki będzie wskazać kandydatowi, które nowele są dla praktyki potrzebne. Jeżeli dany przepis prawny był nowelizowany i posiada jednolity tekst, to podana jest pozycja tego tekstu. Przy powtarzaniu przepisów (np. przy referatach w starostwie) nie wskazuje się już ich źródła.

3. Jeżeli w poszczególnych punktach planu, podających przepisy, z którymi winien zapoznać się kandydat, nie ma w rubryce „Uwagi" innych wskazań, to kandydata obowiązuje znajomość tylko zasadniczych postanowień danego przepisu.

4. Oprócz przepisów prawnych, które powyżej zostały wyliczone i których znajomość (w tym lub innym zakresie) obowiązuje kandydata, winien on podczas praktyki w poszczególnych działach administracji zapoznać się z dalszymi przepisami wykonawczymi i instrukcyjnymi w tym dziale o tyle, o ile będzie to niezbędne dla praktycznego zapoznania się z trybem załatwiania odnośnych spraw oraz zdobycia umiejętności ich przygotowania (tj. referowania) w ogóle. Znajomość tych dalszych przepisów przy egzaminie kandydata nie obowiązuje.

5. Wszędzie, gdzie w planie jest mowa o zapoznaniu się (praktycznym zapoznaniu się) z trybem załatwiania danych spraw, obowiązuje kandydata w zasadzie nie tylko studium przepisów, lecz również wzięcie udziału w pracy danej komórki organizacyjnej. W kilku wypadkach — wyraźnie określonych w planie — zamiast udziału w pracy przewidziane są konwersatoria.

6. Treść konwersatorium winna być ujmowana przez kandydata w krótkie notatki.

7. Oprócz kolokwiów wskazanych w planie, które obowiązują bezwzględnie, są dopuszczalne i pożądane dalsze kolokwia tak z kierownikiem praktyki, jak i z kierownikami odnośnych działów służby.

KAZIMIERZ OGRODZKI

# WSPÓŁZALEŻNOŚĆ PRZEPISÓW POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO I CYWILNEGO

(Dokończenie)

## III

## KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Przechodzę teraz do odwrotnego ujęcia współzależności obu procedur — od strony k. p. c.

**Art. 13 § 2 k. p. c.** Odrazu na wstępie uderza treść art. 13 § 2 ust. 2 k. p. c. zaliczającego do właściwości sądu okręgowego „sprawy o wynagrodzenie szkody jaką wyrządziły obywatelowi organy władzy państwowej lub samorządowej przez działalność urzędową niezgodną z prawem lub obowiązkami służby".

Czy stosowanie przepisów postępowania administracyjnego jest działalnością urzędową i czy może stanowić ono podstawę do wystąpienia obywatela na drogę sądową w trybie art. 13 k. p. c.?

Pierwsza kwestia wydaje się niewątpliwa. Treścią działalności urzędnika wobec obywatela jest stosowanie norm prawa administracyjnego, co odbywać się może przede wszystkim przez wydawanie orzeczeń i zarządzeń. Postępowanie administracyjne jest więc najistotniejszym elementem działalności urzędowej (dotyczy załatwiania spraw z zakresu prawa administracyjnego przez władze i urzędy—art. 1).

Co do kwestii drugiej, to z punktu widzenia samego tylko p. a. mogłoby się pozornie wydawać, iż treść art. 102 § 2 p. a. ogranicza uprawnienia obywatela w wystąpieniu do sądu na skutek szkody wyrządzonej mu przez władze i urzędy, stosujące zasady postępowania administracyjnego, jedynie do przypadku w tym artykule przewidzianego. A więc żądać od Skarbu Państwa odszkodowania mogłaby, według takiego założenia, strona dotknięta w swoich prawach przez decyzję, podlegająca uchyleniu w trybie nadzoru przez władzę naczelną, o ile nie podobna w inny sposób usunąć stanu zagrażającego życiu lub zdrowiu ludzkiemu albo odwrócić ciężkich szkód dla gospodarstwa społecznego.

Przepis powyższy pozornie tylko nasuwa pewne sugestie słuszności przytoczonej tezy. Aby to wyjaśnić, należy uprzytomnić sobie warunki stosowania art. 13 § 2 k. p. c.

*L. Nadel* [1]) rozpatruje sprawę wynagrodzenia szkody, jaką wyrządziły obywatelowi organy władzy państwowej lub samorządowej przez działalność urzędową niezgodną z prawem lub obowiązkami służby w dwojakiej płaszczyźnie; pod względem materialno-prawnym i formalno-prawnym.

Podstawową normą materialnego prawa był art. 121 Konstytucji marcowej, który zresztą posłużył za wzór dla konstrukcji art. 13 § 2 ust. 2 k. p. c. Przepis ten sam przez się według doktryny i judykatury Sądu Najwyższego nie miał znaczenia normy obowiązującej [2]) i jako programowy mógł być jedynie realizowany przez ustawy szczególne. Ustawa Konstytucyjna z 1935 r. uchyliła cyt. postanowienie, nie zastępując go w ogóle żadnym innym. W konsekwencji — jak słusznie wywodzi autor—materialną odpowiedzialność organów Skarbu Państwa i związków samorządowych jako władzy zwierzchniej oceniać należy obecnie już tylko w oparciu o przepisy szczególne (np. austriacka ustawa syndykacka z 12.VII 1872 r.—Dz. u. p. Nr 112, art. XXVI przep. wprow. k. p. c. lub art. 521 k. p. c. w przedmiocie odpowiedzialności komorników).

Pod względem formalno - prawnym—według powoływanych rozważań—o ile istnieje podstawa materialna, dopuszczalne jest poszukiwanie pretensji zarówno wobec Skarbu Państwa, jak i wobec organów państwowej władzy zwierzchniej na zwykłej drodze sądowej (art. 68 ust. 1 Ustawy Konstyt. z 1935 r., art. 2 k. p. c., art. 1316 u. p. c. w brzmieniu aktualnym etc.).

W myśl dalszych tych interesujących wywodów zakres podmiotowy uprawnień odszkodowawczych objąć winien zarówno obywateli polskich jak i cudzoziemców, co ciekawe natomiast — Skarb Państwa i inne osoby prawa publicznego mogą również występować z tytułu szkód przeciwko organom władzy, jednak w przypadkach wyraźnie wskazanych w odnośnych pragmatykach służbowych, jak np. P. K. P. lub przedsiębiorstwa Polska Poczta, Telegraf i Telefon.

---

[1]) Patrz: „Polski Proces Cywilny" 1935 r. str. 386 — *Leon Nadel*: „Właściwość sądu dla roszczeń o odszkodowanie z art. 13 § 2 ptk. 2 k. p. c.".

[2]) Cyt. przez aut. *Wł. L. Jaworski* „Prawa Państwa Polskiego" Konstytucja z 17.III 1921 r., Kraków, 1921 r.: O. S. N.: 26.XI 1924 r. (Rw. 1231/24), OSP. V Nr 74 i z 25.I 1927 r. (Rw. 250726).

Wreszcie zakres przedmiotowy spraw tego typu ogranicza się do odpowiedzialności organów Państwa i związków samorządowych jako władzy zwierzchniej, a to ściśle według art. 13 § 2 k. p. c.

Z rozważań powyższych wypośrodkować można przypadki odpowiedzialności sądowej za działalność urzędową wyrażającą się, jak już to podkreślono, także w stosowaniu zasad postępowania administracyjnego. Poruszona na wstępie kwestia ścieśnienia tej odpowiedzialności do granic zakreślonych art. 102 § 2 p. a. nie może być rozumiana w tym sensie, jakoby szkoda wyrządzona przez mylne, i krzywdzące zastosowanie innych przepisów p. a. nie stanowiła podstawy do roszczenia. Chodzi tu tylko o normę materialno-prawną, zamieszczoną w postępowaniu administracyjnym, tak jak np. przepis o odpowiedzialności komorników znajduje się w postępowaniu cywilnym (art. 521 k. p. c.). Nie wyklucza to wszakże rozszerzenia odpowiedzialności na całokształt formalnego prawa administracyjnego tam, gdzie uprawniać bedzie do wystąpienia z pretensją jakaś inna norma o charakterze materialno-prawnym.

**Art. 197 § 1 pkt. 3 k. p. c.** głosi, iż sąd może zawiesić postępowanie w przypadku, jeżeli m. in. rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniego orzeczenia władzy administracyjnej. Wedle art. 198 zawieszenie to trwa aż do czasu uprawomocnienia się orzeczenia administracyjnego, sąd może jednak i przedtem stosownie do okoliczności podjąć postępowanie. Jeżeli natomiast postępowanie administracyjne nie jest jeszcze rozpoczęte, a jego rozpoczęcie zależy od wniosku strony, sąd zakreśli jej termin do wszczęcia postępowania, w innych zaś przypadkach zwrócić się może o to do właściwej władzy. Wreszcie art. 199 stanowi o podjęciu dalszego postępowania, gdy ustanie przyczyna zawieszenia.

Cytujemy za komentatorem [1]), iż chodzi tu o „sąd procesowy lub apelacyjny, nie zaś Sąd Najwyższy..."

„Sąd będzie często w stanie sam rozwiązać dane zagadnienie prawno-administracyjne, a w takim razie nie zarządzi zawieszenia sporu, ażeby nie przewlec procesu (arg. z art. 227 k. p. c.). Zapadłe już prawomocne orzeczenie władzy administracyjnej w zakresiej jej przekazanym wydane, sąd musi przyjąć za podstawę swego orzeczenia.

„Nie jest warunkiem zastosowania przepisu § 1 pkt 3, ażeby

---

[1]) *Dr Leon Peiper*: Komentarz do k. p. c., cz. I, pod art. 197 uw. 8 str. 451—2 oraz str. 455.

postępowanie administracyjne było już w toku; sąd może tedy zawiesić postępowanie i spowodować orzeczenie władzy administracyjnej...".

Wreszcie podjęcie postępowania stosownie do okoliczności, o których mowa w art. 198 może nastąpić — w myśl powoływanego komentarza — na skutek śmierci osoby, której dotyczy postępowanie administracyjne, przedawnienia itd. lub też ujawnienia nowych faktów czy dowodów.

Mimo woli nasuwa tu się zestawienie ujęcia kwestyj prejudycjalnych przez kodeks postępowania cywilnego i postępowanie administracyjne. Uderza od razu bardziej kategoryczna dyspozycja art. 74 p. a. w przedmiocie samodzielności władzy administracyjnej w rozstrzyganiu pytań wstępnych („władza... wyda decyzję tymczasową, ...władza rozstrzygnie sprawę, opierając się na własnej ocenie pytań wstępnych"— „sąd może... podjąć dalsze postępowanie"). Wypływa to potrosze z teoretycznych przesłanek obu procedur, o czym była mowa w części pierwszej.

I tutaj może się zdarzyć, iż prawomocne orzeczenie władzy administracyjnej, na którym oparto wyrok sądowy, poddane zostanie rewizji na skutek wznowienia postępowania administracyjnego lub wszczęcia sprawy o uchylenie wspomnianego orzeczenia.

Zasadnicza jednak różnica polega przede wszystkim na odmiennym charakterze prawomocności orzeczeń sądowych i administracyjnych, a w następstwie tego—na zamknięciu drogi do zmiany wyroku sądowego poza przypadkami wskazanymi w tytule IV k. p. c. o wznowieniu postępowania (art. 442 i nast.) oraz po 5-letnim terminie prekluzyjnym tamże przewidzianym.

Może się zatem w praktyce zdarzyć, iż decyzja władzy uchylona zostanie w trybie nadzoru w czasie, wykluczającym już możność skorzystania z dopuszczalnych środków prawnych dla zmiany wyroku. Należy podnieść, iż uchylenie takie decyzji w trybie nadzoru następować by mogło przeważnie na podstawie art. 101 i 102 p. a. albowiem art. 99 i 100 p. a. uzależniają uchylenie decyzji, na mocy których strony lub inne osoby nabyły już prawa, od zgody tych stron lub osób. A przecież wyrok sądowy, wydany na podstawie decyzji władzy administracyjnej, jest właśnie aktem nabycia przez stronę (w postępowaniu admininstracyjnym) lub inną osobę (np. przeciwną jej stronę w postępowaniu sądowym) jakichś uprawnień. Wątpić należy, aby obydwie kategorie tych osób skłonne były do rezygnacji z uprawnień zawarowanych przez oba prawomocne orzeczenia — władzy administracyjnej i sądu.

**Przepis art. 566 § 3 k. p. c.** przewiduje możność żądania przez dłużnika w drodze powództwa umorzenia egzekucji, jeżeli dłużnik przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności i jeśli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane. § 3 tego artykułu głosi, iż

jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł pochodzący od władzy administracyjnej do orzekania o tym, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołana jest władza administracyjna, od której tytuł pochodzi,

Przypomnieć na tym miejscu należy, iż według art. 527 pkt. 4) k. p. c. tytułami egzekucji są m. in. inne orzeczenia (nie sądu powszechnego, szczególnego lub polubownego), które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej. Będą to zatem tylko orzeczenia, których egzekucja dopuszczalna jest z mocy wyraźnej dyspozycji ustawowej. Nie przesądzając innych norm szczególnych, powołać tu trzeba podstawowy przepis art. 10 R. Pr. z d. 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowym w administracji (Dz. U. poz. 342), w myśl którego

władza egzekucyjna może, o ile wartość świadczenia pieniężnego przekracza 10.000 zł przekazać tytuł egzekucyjny właściwemu sądowi celem wdrożenia egzekucji według przepisów obowiązujących dla sądowego postępowania egzekucyjnego.

Komentarz do omawianego przepisu[1]) wyjaśnia: „W myśl wyraźnego brzmienia art. 566 § 3 władza administracyjna, do której dłużnik wniósł zarzuty w tym artykule przewidziane, ma się ograniczyć do wydania orzeczenia, że zobowiązanie tytułem egzekucyjnym objęte zgasło lub że nie może być egzekwowane. Na podstawie tego orzeczenia dopiero sąd względnie komornik postanowi stosownie do art. 561 § 1 pkt. 3), iż postępowanie egzekucyjne ma być w całości lub w części umorzone".

**Art. 578 § 2 k. p. c.** głosi:

Egzekucja należności pieniężnych przeciwko zakładom, uznanym przez wojewódzką władzę administracji ogólnej za posiadające charakter użyteczności publicznej, jest niedopuszczalna z tych części majątku, które władza ta uzna za nie podlegające egzekucji ze względu na interes publiczny.

Przepis ten nasuwa kilka kwestyj [2]), z których w rozważaniach naszych dwie zwłaszcza posiadają istotne znaczenie.

---

[1]) *Dr Jan Korzonek:* „Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające" cz. II T. I. Kraków, 1934, pod art. 566 str. 637.

[2]) Patrz „Praca i opieka społeczna" (Rok XVIII zeszyt 3) *K. Ogrodzki:* „Kilka kwestyj prawnych z zakresu opieki społecznej" str. 299).

1) W jakiej formie winna wypowiedzieć się wojewódzka władza administracji ogólnej.

2) Kto będzie w postępowaniu administracyjnym przed tą władzą stroną i osobą interesowaną.

Ad 1). Rozstrzygnięcie nastręczać tu może pewne trudności, albowiem z jednej strony sugestywny jest pogląd, iż cyt. przepis ma na uwadze tylko stwierdzenie charakteru zakładu, a więc — wydanie przez wojewódzką władzę administracji ogólnej zaświadczenie w tym przedmiocie, z drugiej jednak strony owo podwójne „uznanie" każe się dopatrywać konieczności wydania przez powołaną władzę decyzji.

Uznanie zakładu za posiadający charakter użyteczności publicznej jak widać z wykładni gramatycznej, może poprzedzać, być równoległe lub następować po wszczęciu egzekucji sądowej. Uznanie części majątku za nie podlegający egzekucji może mieć miejsce w jednej decyzji z uznaniem, o którym mowa powyżej bądź też — w odrębnym orzeczeniu.

O ile pierwsze uznanie mogłoby budzić pewne wątpliwości co do materialnych podstaw w samym k. p. c., o tyle drugie bezsprzecznie znajduje je tu w całej rozciągłości. Jest tu przede wszystkim wyraźnie uwypuklona różnica użytych czasów (teraźniejszy „jest niedopuszalne", przyszły „władza... uzna") czyli dopuszczalność lub niedopuszczalność egzekucji zawisło od takiego uznania. Ponadto podane jest nawet kryterium, którym władza winna się kierować, a mianowicie, „ze względu na interes publiczny", co stanowi granice swobodnego uznania w sprawach tego typu. Wypowiedzenie się władzy w tej kwestii ma więc dla komornika lub sądu decydujące znaczenie.

Z powyższej analizy przepisu widoczne jest, że władza musi się wypowiedzieć w formie właściwej dla powstania praw i obowiązków stron i osób interesowanych. Musi zatem rozstrzygnąć sprawę co do jej istoty, nie zaś stwierdzić tylko już istniejące rozstrzygnięcie, a więc winna wydać decyzję po myśli art. 72 p. a. nie zaś zaświadczenie, potwierdzające tylko okoliczności ustalone już w innej decyzji.

Ten punkt widzenia przyjmuje również i komentarz *prof. Allerhanda*, jeden z niewielu zresztą omawiających szerzej art. 578 k. p. c., podając, iż „tylko władza administracyjna orzeka o tym, czy pewna część majątku czy to ruchomego, czy też nieruchomego podlega egzekucji ze względu na interes publiczny, a komornik lub sąd są

związani jej orzeczeniem" [1]). Orzeczenie jest właśnie integralną częścią szerszego pojęcia — decyzji, w rozumieniu powołanego już art. 72 p. a.

Ad 2). Sprawa ta niemniej jest trudna od poprzedniej.

Osobą interesowaną jest każdy, kto żąda czynności władzy, do kogo czynność władzy się odnosi, lub też czyjego interesu czynność władzy, choćby pośrednio, dotyczy. — Osoby interesowane, które uczestniczą w sprawie na podstawie roszczenia prawnego, lub prawnie chronionego interesu są stronami.

Zacytowany podstawowy art. 9 p.a. potraktowany jest tak szeroko, iż wskazuje ex ratione legis na konieczność objęcia nim jak najszerszego grona osób, których dotyczy ograniczenie egzekucji prowadzonej przeciwko zakładowi użyteczności publicznej.

Jakież to będą osoby po za samym zakładem, jako stroną?

1. Przede wszystkim wierzyciele egzekwujący na podstawie tytułów wykonawczych (art. 526 i 527 k.p.c.);

2. następnie wierzyciele posiadający takie tytuły, lecz nieegzekwujący;

3. dalej — ci wszyscy, którzy wystąpiwszy na drogę sądową, nie uzyskali jeszcze prawomocnych orzeczeń przeciwko zakładowi;

4. wreszcie — wszelkiego rodzaju kontrahenci zakładu;

Zarówno ze względu na stopień zainteresowania jak i uchwytność samych zainteresowanych grupy te są wysoce niejednolite.

Już na pierwszy rzut oka stwierdzić można, iż stronami w ścisłym rozumieniu art. 9 p.a. mogą być tylko osoby pierwszej ze wskazanych kategoryj, one bowiem posiadają roszczenie prawne lub prawnie chroniony interes w rozstrzygnięciu władzy, co wypływa z faktu wdrożenia przez nie egzekucji.

Nie sposób wszakże nie liczyć się z zainteresowaniami dalszych grup, mimo ich mniejszej aktywności w sprawie bądź mniej zaawansowanych etapów ich sprawy.

Trzeba mieć na uwadze ważny moment, iż zakład nabywa na mocy decyzji wydanej w oparciu o art. 578 § 2 k. p. c. uprawnienia wobec części majątku, co dotyczy ogółu osób wymienionych w 4-ch wskazanych grupach. Trudno sobie bowiem wyobrazić, aby każdy przypadek egzekucji mógł być przedmiotem odrębnego, a niekiedy nawet odmiennego rozstrzygnięcia władzy. Taki pogląd byłby sprzeczny z intencją

---

[1]) *Allerhand*: „Kodeks postępowania cywilnego" Tom II str. 181 i nast. Tezy 6—9.

omawianego przepisu prawa. Z drugiej wszakże strony przepis ten czyni rzadki i wyjątkowy wyłom w prawie prywatnym.

Tak więc w interesie bezpieczeństwa obrotu i zaufania publicznego leży jak najskrupulatniejsze wyjaśnienie spraw omawianego typu przez wojewódzką władzę administracji ogólnej nie tylko w sensie przedmiotowym (pomimo swobodnego uznania), lecz i — podmiotowym: przez ustalenie jak najszerszego kręgu osób interesowanych i danie im możności uczestniczenia w sprawie. Władza wykorzystać tu może w pełni, o ile zajdzie tego potrzeba, art. 44 — 48 p. a. dotyczące postępowania wyjaśniającego.

Specjalny charakter tych decyzyj nakazuje daleko idącą oględność np. przez traktowanie ich jako tymczasowe i określanie w nich terminu „ad quem" tam, gdzie to jest możliwe.

---

Na tle wzajemnej współzależności p. a. i k. p. c. praktyka wysuwa ciągle liczne kwestie.

Jednolite orzecznictwo da się tutaj osiągnąć na drodze stopniowego oświetlenia zagadnień narastających z biegiem czasu, co szczególnie dla władz i urzędów niższych instancyj posiadać może pierwszorzędne znaczenie.

PROF. DR JERZY STEFAN LANGROD

# O TZW. MILCZENIU WŁADZY

(Ciąg dalszy)

b) Rozwiązanie omawianego zagadnienia we Włoszech łączy się ściśle z wzorem Francji i jest szczególnie charakterystyczne z porównawczego punktu widzenia. Najpierw, za wzorem Francji, zostało w nauce i praktyce ustalone[1]), w drodze wykładni art. 3 ustawy z 20 III 1865 (all. E), iż władza administracyjna — wbrew częstym motywom oportunizmu politycznego i powszechnej przedtem przeciwnej opinii — jest obowiązana do rozpatrzenia rekursu instancyjnego strony, a włoska Rada Państwa (Sekcja IV) wyrokiem z 22 II 1930[2]), orzekła, iż z obowiązkiem tym koresponduje uprawniony interes rekurenta. Następnie — w braku tekstów ustawowych, analogicznych do francuskich z lat 1864 i 1900 — judykatura — jak już wyżej wspomnieliśmy — usiłowała naśladować wzór Francji w przełamywaniu zasady „décision préalable", aby tym zwalczyć niebezpieczeństwo, wynikające z rażąco długiego „milczenia" władzy; wedle ustawy o Radzie Państwa, zaskarżeniu w trybie skargi sądowo-administracyjnej podlega jedynie decyzja ostateczna (po wyczerpaniu toku instancji), co stwarzało dla władz administracyjnych szeroką możliwość odcięcia, własną biernością, administrowanym dostępu do sądu administracyjnego[3]). Otóż

[1]) P. *Borsi*: „La Giust. Ammin." (o. c. str. 73 n.), *Hautman*: „Del ricorso gerarchico" (Florencia 1911). *H. Derwille*: „Le principe hierarchique dans l'Adm. fraçaise" (Paris, 1913).

[2]) Foro Admin. 1930. I, 76.

[3]) P. *Borsi*: „La Giust. Ammin." (o. c. str. 74): „La legge sul Consiglio di Stato stabilisce che non si possa ricorrere alle Sezioni giurisdizionali del Consiglio se non contro un provvedimento definitivo, che, cioe, non consenta ulteriori impugnative in via gerarchica, onde dovrebbe ritenersi che l'Autorita cui sia stato avanzato ricorso gerarchico, astenendosi dal pronunziare, metre di fatto mostra di approvare l'atto impugnato, impedisce al riccorente di adire l'ulteriore e piu efficace via di giustizia che gli sarebbe aperta in caso di espresso rigetto. Ciò perche il diritto positivo nostro manca di disposizioni corrispondenti a quelle sovrariferite del diritto francese.

**Sekcja IV R. P. „a tale lacuna tentò di rimedare[1])" (znanym wyrokiem z 22.VIII 1902[2]), który z początku odosobniony w judykaturze[3]) a tylko żywo dyskutowany w nauce[4]) — stał się jednak punktem wyjścia konsekwentnego, zwłaszcza w latach powojennych[5]), kierunku w orzecznictwie Rady Państwa, utwierdzając zasadę „l'equiparazione del silenzio al rigetto" (fikcji odmownego załatwienia)[6]). Logicznym podłożem tej znamiennej judykatury było zapatrywanie, iż przyznanie przez ustawę stronie prawa odwołania się do wyższej instancji musi łączyć się z obowiązkiem władzy rozstrzygnięcia go, wprawdzie według uznania, ale zawsze w sposób umożliwiający stronie pójście na drogę sądowo-administracyjną. Zapatrywanie to znalazło niejakie oparcie w pozytywnym ustawodawstwie[7]) i wywarło wpływ na projekty legisla-**

[1]) P. *Orlando*: (o. c. str. 676 n.), *Resta*: „Il silenzio" (o. c. str. 512 n), *Borsi*: „La Giust. Ammin." (o. c. str. 74); „Il silenzio" (o. c. str. 253 n.).

[2]) P. „La Legge" 1903 (494).

[3]) Chociaż p. wyr. IV Sekcji z 22.V 1914 (w „Foro Ital." 1914, III, 330).

[4]) P. np. *De Valles*: (o. c. str. 258) i cyt. u *Wasiutyńskiego* (o. c. str. CCIII n.), p. *Resta* (o. c. str. 512 n.), *Borsi*: „La Giust. Ammin." (o. c. str. 73 n.).

[5]) P. wyr. IV Sekcji z 24.XII 1924 (w „Riw. di dir. pubbl." 1924, II, 409) i w. in. u *Borsi'ego*: „La Giust. Ammin." (o. c. str. 75-76).

[6]) Podstawą wyr. z 22.VIII 1902 był następujący stan faktyczny: pierwszy prezes sądu apelacyjnego w Neapolu zwolnił z przyczyn dyscyplinarnych ze służby praktykanta sądowego; ponieważ wedle art. 24 regolamento z 9.X 1900 od takiego zarządzenia, należącego do kompetencji pierwszego prezesa, po wysłuchaniu prokuratora gen., służy odwołanie do ministra łaski i sprawiedliwości, praktykant rekurował do ministra; gdy ten ostatni — mimo upływu wielu miesięcy — sprawy tej nie rozstrzygnął, praktykant odniósł się ponownie do ministra o załatwienie sprawy do dni 10 z tym, iż „riservandosi di far valere altrimenti le proprie ragioni a senso di legge". Skoro jednak i ten okres czasu minął bez skutku, praktykant ów uznał, iż milczenie to nie może oznaczać nic innego, jak zatwierdzenie aktu zaskarżonego i wniósł przeciw temu skargę do Sekcji IV R. P. z żądaniem kasacji. Minister w odpowiedzi podniósł przede wszystkim formalny zarzut niedopuszczalności skargi (l'inammisibilità del ricorso) z powodu niewyczerpania toku instancyj, gdyż zarządzenie pierwszego prezesa nie miało charakteru decyzji o s t a t e c z n e j. Wyrok opiewał „E vero que, per l'art. 24 del regolamento del 9 ottobre 1900 n. 365 sugli alunni delle cancelerie e segreterie giudiziare, contro i decreti di dispensa e di destituzione pronunziati dai capi delle Corti è fatto salvo il ricorso al Ministro di grazia e giustizia, ma quando, come nella specie, l'impiegato colpito da quelle misura disciplinare ripetutamente ricorre al Ministro, quando notifica giudiziariamente un atto invitandolo a provvedere e n o n o t t i e n e a l c u n a r i s p o s t a, non potrebbesi non riconoscere n e l p r o l u n g a n t o s i l e n z i o d e l l' A u t o r i t à s u p e r i o r e l a d e t e r m i n a z i o n e d i f a r e p r o p r i o i l p r e v v e d i m e n t o contro il quale fu invano ad essa prodotto rclamo".

[7]) Art. 90 del regolamento di procedura dinanzi al Consiglio di Stato 17.VIII 1908 n. 642.

cyjne [1]), w judykaturze doczekało się (zwłaszcza w sprawach skarbowych) dalszego sprecyzowania (w postaci ustalenia terminu 90-dniowego dla załatwienia rekursów przez ministra skarbu) [2]), jednakowoż w praktyce, pozostało — wobec braku ogólnego unormowania ustawowego — dość szerokie pole do chwiejności i niepewności [3]); w nauce zaś, nawet autorzy doceniający (ut supra) w pełni korzyści tej pretorskiej aktywności sądownictwa administracyjnego („questa giurisprudenza è altamente l o d e v o l e" *Borsi*) [4]), podkreślają — jak o tym wyżej była mowa — że jest ona i nie zupełnie zgodna z ustawą, i w swoim rodzaju dość niebezpieczna [5]). Takie podejście do omawianego tu problemu przez włoską Radę Państwa okazało się jednak nie tylko płodne dla nauki, ale doczekało się wreszcie w pewnej mierze realizacji w pozytywnym ustawodawstwie we Włoszech; ustawa komunalna i prowincjonalna z 3.III 1934 [6]) ustanowiła w art. 5 regułę, że po bezskutecznym upływie 120 dni od złożenia rekursu hierarchicznego, strona władna jest żądać od władzy odwoławczej powzięcia decyzji odwoławczej, gdy zaś od tego żądania upłynie bezskutecznie dalszych 60 dni (łączny termin wynosi więc około 6 miesięcy), uważa się rekurs za załatwiony odmownie i stronie służy możność skargi (rekursu) do Rady Państwa. Tym samym reakcja strony na „milczenie" władzy ujęta jest tutaj (wbrew francuskim wzorom) w d w a etapy, z których pierwszy ma charakter jak gdyby urgensu (przedstawienia skierowanego do władzy odwoławczej), a niewątpliwie zmierza do uchwytnego wyrażenia dokonanego przez stronę (po upływie 120 dni) w y b o r u: czy zamierza ona nadal czekać na załatwienie sprawy przez władzę właściwą, czy też pragnie wykorzystać w obronie swych interesów fikcję ustawową i skorzystać z prawa skargi do sądu administracyjnego. Z czysto

---

[1]) Uchwała komisji król. dla reformy sądown. admin. z r. 1916 w przedmiocie uznania „milczenia" w ciągu 180 dni od wniesienia rekursu za odmowę (p. *Wasiałyński* o. c. str. CCIV).

[2]) P. w. R. P. S. z 21.I 1927 w „Foro Ital." 1927 (III, 159).

[3]) P. *Borsi* „Le Garanties" (o. c. str. 200).

[4]) „La Giust. Ammin." (o. c. str. 76, 186).

[5]) (o. c. str 76) „...ma il terreno su cui si mouve (questa giurisprudenza) è insidioso per ostacoli forse, a rigore, insuperabili" (por. str. 185 n.).

[6]) n. 383 (p. *Borsi* „Les Garanties" o. c. str. 200 n.). Nadmienić przy tym należy, że w nauce zwrócono uwagę (p. *Gascon y Marin* o. c. str. 40, *de Vries* „Les Garanties" w Compte-Rendu o. c. str. 188) na konieczność wyodrębnienia w pojęciowych ramach „milczenia" władzy, biernego oporu lokalnych s a m o r z ą d ó w terytorialnych, który de Vries nazywa „karencją" i określa jako jeszcze groźniejszy w skutkach dla obywatela. Por. także *Tezner* (o. c. str. 253).

logicznego punktu widzenia konstrukcja ta spotkała się z krytyką [1]), opartą na tym, iż już w samym rekursie instancyjnym rekurent niedwuznacznie domaga się merytorycznego wkroczenia przez instancję odwoławczą.

Równocześnie cyt. ustawa z 3.III 1934 statuuje w odniesieniu do „milczenia" władzy — prócz ogólnej reguły art. 5, odnoszącej się do trybu odwoławczego — nadto jeszcze analogiczne fikcje, i to zarówno pozytywne (art. 97, 148) [2]), jak negatywne (art. 63) [3]). Włoska nauka prawa administracyjnego wyraża zapatrywanie, iż zasada utwierdzona art. 5 ustawy z 1934 winna znaleźć szersze zastosowanie na terenie administracji, także poza zakresem działania tej ustawy [4]); niemniej jednak domaga się ustalenia w trybie ustawodawczym ogólnej reguły interpretacyjnej [5]). Widzimy tu więc proces stopniowej jak gdyby ratyfikacji prawodawczej dawnych tez judykatury sądowo-administracyjnej, których śmiałość przekroczyła w tym zakresie we Włoszech nawet wzory francuskiej Rady Państwa [6]).

(C. d. n).

[1]) P. *Borsi* „Les Garanties" (o. c. str. 200); p. *Bielsa* „Garanties" (o. c. str. 1124, 1131).

[2]) Decyzje podesty i prezesa rektoratu prowincji, nie podlegające aprobacie giunta provinciale, są wykonalne po upływie 20 dni od przedstawienia ich prefekturze, o ile w tym czasie prefekt nie wyda odmiennej decyzji.

[3]) W sprawie wydawania zaświadczeń przez gminy, na żądanie wydania których podesta się nie oświadczył.

[4]) P. *Borsi* „Les Garanties" (o. c. str. 200).

[5]) P. *Borsi* „Les Garanties" (o. c. str. 201).

[6]) P. *Borsi* „La Giust. Ammin." (o. c. str. 186): „La condizione del nostro diritto positivo non è oggi diversa da quella del diritto francese ma la la giurisprudenza, almeno quella del Consiglio di Stato, che pure ha il merito di essere riuscita con fecondo ardimento a promuovere tanti e tanto grandi progressi giuridici, non avera allora affato creduto di poter pervenire all'assimilazione del silenzio all'atto negativo..."

R. HAUSNER

# NOWELIZACJA PRZEPISÓW O ORGANIZACJI URZĘDÓW WOJEWÓDZKICH I STAROSTW

(Dokończenie)

## XXIX Referenci — Sprawy szkoleniowe.

A (z rozp. z 30 czerwca 1930)

## XXX. Urzędnicy fachowi.

O urzędnikach „fachowych" mówiliśmy już poprzednio w rozdziale XX, dotyczącym zagadnienia koordynacji pracy. Poniżej omówimy sprawę specjalnej odpowiedzialności tych urzędników. Poprzedzimy kilku uwagami dotyczącymi referatów fachowych komórek org.:

A. (z rozp. z 30 czerwca 1930).

§ 8. W podziale (czynności) należy w każdym razie wyodrębnić w oddzielne referaty . . . . .

9) referaty fachowe, załatwiające sprawy oparte w przeważającej mierze na zawodowej wiedzy poszczególnych referentów fachowych, przydzielonych do starostwa.

B. (z rozp. z 13 sierpnia 1931).

§ 15. Sprawy o przeważającym charakterze fachowym załatwiają przydzieleni przez poszczególnych ministrów funkcjonariusze fachowi.

§ 5. Jeżeli zakres czynności wydziału jest tak duży lub tak różnorodny, że wymaga podziału aprobaty, czy to w celu odciążenia naczelnika wydziału, czy należytego uwzględnienia spraw fachowych, należy go podzielić na oddziały. Podział na oddziały odbywa się według analogicznych zasad.

1) Jako referaty „fachowe" opinie wyliczają: referat rolny — pracy, opieki i zdrowia — weterynaryjny — ochrony lasów — melioracyjny — budowlany—melioracyjno-wodny—inwalidzki i aprowizacyjny.

Co do referatów: opieki społ., zdrowia i weterynaryjnego są wnioski przekazania ich całkowicie wydziałom powiatowym na zasadzie art. 78 ustawy.

2) Jest żądanie, ażeby wymienić wyraźnie „sprawy zdrowia publ. pod kierownictwem lekarza powiatowego", oraz dać przepis ogólny, że

w osobne referaty należy wyodrębnić te sprawy resortów zespolonych, dla których z etatu odnośnych Mstw przydzielono osobnych urzędników (chodzi tu o ref. przemysłowe w starostwach).

3) Opinie Ministerstw nie są wprawdzie jeszcze ostateczne, jednak z dotychczas zgłoszonych wynika, że na ogół Mstwa nie mają istotnych zastrzeżeń co do obecnej sytuacji urzędników fachowych w ramach urzędów wojew. i starostw. Uwagi Mstw dotyczą w szczególności:

a) powołania we wszystkich urz. woj. wydziałów drogowych i wodnych, przy czym ustrój ich powinno przewidywać osobne rozp. (por. obecnie zarz. z 7 kwietnia 1933 (Dz. Urz. Mstwa Komunik. Nr 9 poz. 79),

b) ażeby w wyjątkowych wypadkach pewne referaty fachowe mogły być wyodrębnione z oddziału i poddane bezpośr. naczelnikowi wydziału, np. referat dróg ulepszonych z działem studiów i projektów. Chodzi o to, ażeby kierownik takiego referatu mógł ponosić rzeczywistą odpowiedzialność za całość sprawy,

c) silniejsze podkreślenie obowiązku wydziału ogólnego, udzielania opinii prawnych na żądanie wydziałów fach. oraz przydzielenie do wydziałów fach. dla załatw. spraw o charakterze adm.-prawnym (koncesje, orzecznictwo) urzędników z wykształceniem prawniczym,

d) lepsza koordynacja wszystkich wydziałów między sobą (np. wydz. fachowych i wydz. samorządowym w zakr. polityki gospodarczej i zw. komunalnych),

e) podkreślenie, że sprawy osobowe załatwia wydz. ogólny na wniosek naczelników właściwych wydziałów lub po uzgodnieniu z nimi,

f) nowa konstrukcja inspekcji jako funkcji, w której znalazłaby się należyta koordynacja w tych sprawach również z inspektorami i innymi urzędnikami fachowymi z resortów zespolonych,

g) uregulowanie spraw budżetowo-rach. resortów zespolonych

h) przeniesienie na etat poszczególnych Mstw wszystkich urzędników danych wydziałów, łącznie z pomocą biurową,

i) wzmocnienie wpływów właściwych Mstw na sprawy personalne w wydziałach (oddziałach) załatwiających ich sprawy.

4) Do rozp. o org. starostw ze strony poszczególnych Mstw nie zgłoszono specjalnych dezyderatów.

A. (z rozp. z czerwca 1930).

§ 35. Referenci fachowi, niezależnie od odpowiedzialności ciążącej w ogóle na urzędnikach referujących (§ 32 i 34), ponoszą nadto całkowitą odpowie-

działność za załatwienie sprawy zgodnie z wymaganiami danej gałęzi wiedzy fachowej.

Referentom tym będzie pozostawione z reguły prawo samodzielnej aprobaty w zakresie spraw, których załatwienie oparte jest w przeważającej mierze na ich zawodowej wiedzy fachowej.

Starosta jest w każdym razie uprawniony do wydawania tym urzędnikom wiążących dyrektyw o charakterze ogólnym oraz zastrzegania sobie decyzji co do poszczególnych spraw fachowych większej wagi.

O ile starosta ze względów służbowych uważa za niezbędne zastrzec sobie czasowo aprobatę wszystkich spraw, załatwianych przez urzędnika fachowego, winien o tym zawiadomić wojewodę, podając uzasadnienie tego zarządzenia.

§ 29. Urzędnik wyznaczony na stałego zastępcę starosty . . . może z polecenia starosty aprobować w jego zastępstwie sprawy załatwiane w starostwie przez wszystkich referentów, nie wyłączając fachowych.

B. (z rozp. z 13 sierpnia 1931).

§ 30. Urzędnicy fachowi, niezależnie od odpowiedzialności ciążącej w ogóle na urzędnikach odnośnego stanowiska (§§ 23—29), ponoszą nadto całkowitą odpowiedzialność za załatwienie sprawy zgodnie z wymaganiami danej gałęzi wiedzy fachowej.

Naczelnikom wydziałów, względnie kierownikom oddziałów fachowych, wojewoda pozostawi z reguły (§ 19, 20) prawo samodzielnej aprobaty w zakresie spraw, których załatwienie oparte jest wyłącznie na ich zawodowej wiedzy fachowej.

Wojewoda jest w każdym razie uprawniony do wydawania naczelnikom tych wydziałów (kierownikom oddziałów) wiążących wskazań o charakterze ogólnym oraz zastrzegania sobie decyzyj co do poszczególnych spraw fachowych większej wagi.

O ile wojewoda ze względów służbowych uważa za niezbędne zastrzec sobie czasowo aprobatę wszystkich spraw, załatwianych w wydziale (oddziale) fachowym, winien o tym zawiadomić właściwego ministra, podając uzasadnienie tego zarządzenia.

1) Pozycja wicestarosty i wicewojewody została szerzej omówiona na właściwym miejscu.

2) *Do § 30.* Jest wniosek skreślenia ust. (3) jako rozumiejącego się sam przez się.

3) Ze strony Ministerstw jest do § 30 wniosek, ażeby ust. (2) rozwinąć przez wstawienie „kierowników oddziałów istniejących zamiast wydziałów resortów zespolonych", a nadto prawa samodzielnej aprobaty urzędników fachowych nie ograniczać do spraw opartych „wyłącznie" na wiedzy fachowej, lecz „przeważnie", co rozszerzyłoby zakres tej samodzielnej aprobaty.

4) Jest propozycja, aby w § 30 przewidzieć, że wojewoda może zastrzec aprobatę wszystkich spraw załatwianych w wydziale (oddziale) fachowym dla siebie, lub wicewojewody; jest i inny wniosek, ażeby w tym ustępie skreślić obowiązek zawiadamiania właściwego Ministra,

natomiast przewidzieć, że odnośne zarządzenie może wydać wojewoda „o ile wymagają tego względy służbowe".

A. (z rozp. z 30 czerwca 1930)

§ 31. (3). Referenci fachowi nie powinni być używani do załatwiania spraw, które do ich referatów nie należą. Wyjątki od zasady są dopuszczalne:

a) na podstawie specjalnego zarządzenia wojewody;

b) na podstawie specjalnego zarządzenia starosty, gdy załatwienie sprawy nie cierpiącej zwłoki wymagało użycia wszystkich rozporządzalnych sił starostwa;

c) przy objazdach (art. 71 rozp. Prez. z 19 stycznia 1928 r.).

Uwaga: Tu należą także §§ 29 i 30 wyłączające urzędników fachowych od stałego zastępstwa starosty oraz wicestarosty.

B. (z rozp. z 13 sierpnia 1931)

§ 31. Urzędnicy fachowi nie mogą być z reguły używani do innych czynności, jak tylko do tych, dla których spełniania zostali przydzieleni do urzędu wojewódzkiego.

1) O kwestii zastępstwa w starostwie jest mowa obszerniej na właściwym miejscu. Obecnie § 29 jest zmieniony wskutek tego, że wicestarostów mianuje Minister Spraw Wewn.

2) Do § 31 rozp. org. urzędów wojew. jest wniosek, ażeby zamiast słów: „nie mogą" wstawić „nie powinni", oraz skreślić wyraz „z reguły", dodając nowe zdanie: „Wyjątki od tej zasady dopuszczalne są na podstawie specjalnego zarządzenia wojewody".

Chodzi tu o nieograniczanie kompetencji wojewody w sprawach organizacji pracy, tym bardziej, że § 31 rozp. o org. starostw kompetencje w analogicznym zakresie przekazuje staroście.

A. (z rozp. z 30 czerwca 1930) § 4 (4, 8) § 5, § 23

B. (rozp. z 13 sierpnia 1931) § 3 (5) § 16.

*Powyższe przepisy. cytowane in extento poprzednio w rozdz. VII (forma wystąpień) VIII (pieczęcie) zawierają również pewne specjalne wzmianki o urzędnikach fachowych.*

*Przytaczamy poniżej uwagi, odnoszące się do tych urzędników.*

1) O sprawie podpisów wspominaliśmy już poprzednio. Jest propozycja, aby forma „za wojewodę" odnosiła się również do orzeczeń czy elaboratów ściśle fachowych, o ile wychodzą na zewnątrz jako akt władzy a nie są przeznaczone wyłącznie do wewn. użytku służbowego, jako opinie fachowe, stanowiące podstawę decyzji władzy adm.

2) Jest projekt następującego szerszego ujęcia tego przepisu: „jedynie w orzeczeniach i elaboratach fachowo-lekarskich, weterynaryjnych, technicznych tudzież z zakresu ochrony lasów, referatu rolnego oraz spraw inwalidów wojennych, można umieścić nagłówek „staro-

stwo" z zaznaczeniem powiatu w formie przymiotnikowej, a pod nim określenie charakteru służbowego urzędnika fachowego, np. lekarz powiatowy".

Powyższa opinia stoi na stanowisku, że **w s z y s t k i e** pisma wychodzące ze starostwa, mają mieć nagłówek „starosta".

3) Jest wniosek, ażeby skreślić uprawnienie urzędników fachowych do umieszczania pod nagłówkiem „starostwo" swego charakteru służbowego, ponieważ referent fachowy, podpisując czystopis zaaprobowanej sprawy, umieści zawsze swoje nazwisko i tytuł urzędowy, z czego, obok cyfry referatu, wyraźnie widać, jaki referat fachowy sprawę załatwiał. Jeżeli zaś takie pismo ma podpisać starosta, to umieszczanie pod nagłówkiem pisma jakiejkolwiek innej wzmianki prócz znaku (liczby) referatu, jest niedopuszczalne.

4) Jest wniosek skreślenia ust. (4) i (8) w § 4 rozp. o org. star. „a to dla uniknięcia wrażenia, że referaty fachowe posiadają pewnego rodzaju autonomię w starostwie".

Inna natomiast opinia wyraża zdanie wprost przeciwne, że urzędnicy fachowi nie tylko mają prawo ale **p o w i n n i** koniecznie w nagłówkach pism oznaczać swój charakter służbowy, a to ze względu na „samodzielność i odrębność odnośnych funkcyj w ramach starostwa, oraz ze względu na obsługiwanie przez tych referentów terenu kilku powiatów".

## XXXI Inspekcja.

Sprawa inspekcji będzie przedmiotem odrębnego opracowania na tle niniejszej ankiety, jako też ankiety dawniejszej, ogłoszonej w Nr Nr 12, 15, 16, 19, 20, 21, 22 z 1933 oraz 3, 15, 16, 20, 24 z 1934 i 1 z 1935 Gazety Administracji.

# ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

**Istota przestępstwa fałszu dokumentu (art. 187 k. k.).**

Dokument jest podrobiony, gdy bez względu na to, czy stwierdza on fakt prawdziwy, czy fałszywy — nie pochodzi od tej osoby lub instytucji, w imieniu który został sporządzony. Karalny jest fałsz dokumentu zarówno wówczas, gdy dokument został sporządzony w imieniu osoby istniejącej, jak i wówczas, gdy nadano mu pozory dokumentu, pochodzącego od osoby nieistniejącej, fikcyjnej (17.X 1938 Nr 3 K. 1608/38).

**Istota przestępstwa z art. 240 k. k.**

Każde przyłączenie się do grona ludzi bijących się, z zamiarem czynnego udziału w nieprzyjaznym czynnym wystąpieniu przeciw osobom innym, wypełnia istotę przestępstwa z art. 240 k. k. bez względu na to czy z bezpośredniego indywidualnego działania danego osobnika wynikły jakiekolwiek skutki. Kwestia, czy inicjatorem bójki był oskarżony, czy też kto inny, nie ma znaczenie dla bytu przestępstwa z art. 240 k. k. (12.IX 1938 Nr 3 K. 1543/38).

**Przypadek mniejszej wagi (art. 257 § 2 k. k.).**

Przypadek mniejszej wagi w rozumieniu § 2 art. 257 k. k. zachodzi wówczas, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że sprawca nie jest niebezpieczny dla społeczeństwa w takim stopniu, aby stosować doń zwykłą przepisaną za kradzież karę więzienia (30.VIII 1938 Nr 3 K. 1524/38).

**Dokonanie wyrębu czystym zrębem (art. 9 i 40 rozp. Prez. Rzp. z 24.VI 1927 o ochronie lasów, niestanowiących własności Państwa, Dz. U. poz. 932/32).**

W myśl art. 9 powołanego rozporządzenia przed dokonaniem wyrębu czystym zrębem na obszarze, przekraczającym 1 ha rocznie, należy zgłosić ten zamiar właściwej władzy i dopiero w razie gdy władza przed upływem 2 miesięcy nie zabroniła wyrębu, wolno doń przystąpić. Art. 9 i 40 cyt. rozporządzenia nie przewiduje karalności tylko z winy umyślnej, a przeto w myśl art. 4 pr. o wykr. wyręb lasu zabroniony podlega karze i w razie winy nieumyślnej (29.IX 1938 Nr 2 K. 277/38).

**Fundusz Pracy i jego funkcjonariusze (art. 3 ustawy z 16.III 1933, Dz. U. poz. 168/33).**

Fundusz Pracy na mocy art. 3 cyt. ustawy jest osobą prawną, instytucją działającą w zakresie zarządu państwowego pod zwierzchnim nadzorem prezesa Rady Ministrów i mającą budżet, stanowiący część budżetu Państwa, a przeto funkcjonariusze jego są na mocy art. 292 k. k. urzędnikami w pojęciu przepisów art. 287, 290 i 293 k. k. (20.IX 1938 Nr 2 K. 324/38).

*St. Czerwiński.*

# ORZECZNICTWO NAJW. TRYBUNAŁU ADMINISTRACYJNEGO

**Odmowa zezwolenia na nabycie nieruchomości w pasie granicznym.**

*Skargi na orzeczenia, dotyczące odmowy zezwolenia na nabycie nieruchomości w pasie granicznym (art. 13, poz. 83/1937 Dz. U.), jako na decyzje należące do całkowicie swobodnego uznania władz, nie podlegają rozpoznaniu N. T. A.* (Teza wł. red.).

N. T. A. postanowieniem pozostawił bez rozpoznania (na zasadzie art. 61 pkt. 1 i art. 6 pkt. 2, Dz. U. poz. 806/1932) skargę na orzeczenie Min. Spraw Wewn. dotyczące odmowy zezwolenia na nabycie nieruchomości w pasie granicznym z powodu niewłaściwości Najwyż. Trybunału Administracyjnego.

Przy tym Trybunał wziął pod uwagę, że zaskarżone orzeczenie, potwierdzające odmowną decyzję wojewody, zostało oparte na przepisie § 1 rozp. Min. Spr. Wewn. z 22.I 1937 roku Dz. U. poz. 84, wydanym na podstawie art. 13 cyt. w tezie rozp. Prezydenta Rzplitej, upoważniającego tegoż Ministra do wprowadzenia na całym obszarze pasa granicznego lub jego części zakazu nabywania przez obywateli polskich lub polskie osoby prawne nieruchomości w drodze aktu prawnego, zdziałanego między żyjącymi. Według zaś wspomnianego przepisu § 1 obywatele i polskie osoby prawne mogą nabywać nieruchomości w pasie granicznym po uzyskaniu zezwolenia właściwego wojewody.

W powyższych rozporządzeniach brak jest przepisu, któryby zawierał wskazówki dla władzy, jakimi ma kierować się przy udzielaniu takich zezwoleń i któryby określał, kiedy zezwolenia nie należy wydać, a kiedy można go odmówić. Z drugiej strony ust. 3 art. 13 cyt. rozp. Prezydenta Rzplitej postanawia, że odmowa zezwolenia nie wymaga uzasadnienia. Skutkiem powyższego, biorąc pod uwagę przepis cz. III art. 75 post. adm., należało dojść do wniosku, iż chodzi tu o całkowicie swobodne uznanie władzy (Postanowienie z 22.XII 1938 l. rej. $\frac{4337}{2}$/38).

**Mieszkanie z konieczności zaofiarowane eksmitowanemu przez samego właściciela.**

*Urząd gminny nie ma prawa odmówić wydania oświadczenia, przewidzianego w art. 29 ustawy śląskiej o ochronie lokatorów z 16.XII 1926 Dz. U. Śl., poz. 54 jedynie z tego powodu, że mieszkanie z konieczności zostało zaofiarowane eksmitowanemu przez samego właściciela* (Teza). (Wyrok z 20.XII 1937, l. rej. 6387/35).

*W Czapiński.*

# KRONIKA

## ADMINISTRACJA

**Zmiana podziału czynności w wydz. roln. i ref. roln. urzędów wojew.** P. minister roln. i ref. roln. zarządzeniem z 17.II br. zmienił częściowo podział czynności dla wydziałów roln. i ref. rolnych urzędów wojew., do właściwości których włączone zostają sprawy:

1) nadzoru nad wykonywaniem przepisów o regulowaniu gospodarki cukrowej i buraczanej;

2) nadzoru nad wykonywaniem przepisów w sprawie uregulowania obrotu zwierzętami gospodarskimi i drobiem oraz nad obrotem hurtowym mięsa;

3) w zakresie spraw wymienionych w pkcie 1, a związanych z aprowizacją oddziały rolnictwa winny współdziałać z oddziałami aprowizacyjnymi wydziałów rolnictwa i ref. roln. urzędów wojewódzkich;

4) w konkretnych przypadkach, w których zajdzie potrzeba powołania starostw do współdziałania w spełnianiu nadzoru nad wykonywaniem przepisów w sprawie uregulowania obrotu zwierzętami gospodarskimi i drobiem oraz nad obrotem hurtowym mięsa, sprawy te będą załatwiane aż do dalszych zarządzeń przez te referaty starostw, przez które dotychczas były załatwiane;

5) zgodnie z rozp. Min. Roln. i Ref. Roln. z 3.XII 1938 (Dz. U. poz. 659) urzędnicy Kontroli Skarbowej są powołani do współdziałania z władzami administracji ogólnej (urzędami wojew.) w wykonywaniu nadzoru nad przestrzeganiem przez cukrownie przepisów o regulowaniu gospodarki cukrowej i buraczanej.

**Podział województw centralnych na referaty starostw.** W związku z ustawą z 9.IV 1938 r. o zmianie granic województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego (Dz. U. poz. 240) minister spr. wewn. zarządzeniem z 17.II br. ustanowił z ważnością od 1.IV 1939 r. podział wspomnianych województw na referaty starostw (rolnictwa i reform rolnych, melioracyjne i ochrony lasów).

*Siedziby urzędowe (starostwa pow. będące siedzibą) referatów: rolnictwa i reform rolnych, melioracyjnych i ochrony lasów w województwach: białostockim, kieleckim, lubelskim, łódzkim i warszawskim oraz powiaty objęte działalnością tych referatów.*

(Referaty, które w wykazie mają podaną jedynie siedzibę urzędową, obejmują swą właściwością tylko odnośny powiat).

*Województwo warszawskie.*

Referaty Roln. i Reform Rolnych: 1) Ciechanów, 2) Garwolin, 3) Grójec, 4) Gostynin, 5) Łomża, 6) Maków, 7) Mińsk, 8) Radzymin, 9) Mława dla pow. działdowskiego i mławskiego, 10) Ostrołęka, 11) Ostrów, 12) Płock, 13) Płońsk, 14) Przasnysz, 15) Pułtusk, 16) Sierpc, 17) Sochaczew, 18) Sokołów, 19) Warszawa dla pow. błońskiego i warszawskiego, 20) Węgrów.

Referaty Melioracyjne: 1) Ciechanów dla pow. ciechanowskiego i pułtuskiego, 2) Garwolin, 3) Grodzisk dla pow. błońskiego i sochaczewskiego, 4) Łomża, 5) Mława dla pow. działdowskiego i mławskiego, 6) Ostrołęka, 7) Ostrów, 8) Płock dla pow. gostynińskiego i płockiego, 9) Przasnysz dla pow. makowskiego i przasnyskiego, 10) Radzymin dla pow. mińskiego i radzymińskiego, 11) Sierpc dla pow. płońskiego i sierpeckiego, 12) Sokołów dla pow. sokołowskiego i węgrowskiego, 13) Warszawa dla pow. grójeckiego i warszawskiego.

Referaty Ochrony Lasów: 1) Ciechanów dla pow. ciechanowskiego, działdowskiego, mławskiego, przasnyskiego i pułtuskiego, 2) Mińsk dla pow. mińskiego, radzymińskiego, sokołowskiego i węgrowskiego, 3) Ostrołęka dla pow. łomżyńskiego, makowskiego, ostrołęckiego i ostrowskiego, 4) Płock dla pow. gostynińskiego, płockiego, płońskiego, sierpeckiego i sochaczewskiego, 5) Warszawa dla pow. błońskiego, garwolińskiego, grójeckiego i warszawskiego.

*Województwo lubelskie.*

Referaty Roln. i Reform Rolnnych: 1) Biała Podlaska, 2) Biłgoraj, 3) Chełm, 4) Hrubieszów, 5) Janów Lubelski, 6) Krasnystaw, 7) Lubartów, 8) Lublin, 9) Łuków, 10) Puławy, 11) Radzyń, 12) Siedlce, 13) Tomaszów, 14) Włodawa, 15) Zamość.

Referaty Melioracyjne: 1) Biała Podl. dla pow. bialskiego i radzyńskiego, 2) Chełm, 3) Hrubieszów dla pow. hrubieszowskiego i tomaszowskiego, 4) Lublin dla pow janowskiego, lubelskiego, lubartowskiego i puławskiego, 5) Siedlce dla pow. łukowskiego i siedleckiego, 6) Włodawa, 7) Zamość dla pow. biłgorajskiego, krasnystawskiego i zamojskiego.

Referaty Ochrony Lasów: 1) Chełm dla pow. chełmskiego, hrubieszowskiego, krasnystawskiego i włodawskiego, 2) Lublin dla pow. janowskiego, lubartowskiego, lubelskiego i puławskiego, 3) Siedlce dla pow. bialskiego, łukowskiego, radzyńskiego i siedleckiego, 4) Zamość dla pow. biłgorajskiego, tomaszowskiego i zamojskiego.

*Województwo białostockie.*

Referaty Roln. i Reform Rolnych: 1) Augustów, 2) Białystok, 3) Bielsk Podlaski, 4) Grajewo dla pow. szczuczyńskiego, 5) Grodno, 6) Sokółka, 7) Suwałki, 8) Wołkowysk, 9) Wysokie-Mazowieckie.

Referaty Melioracyjne: 1) Białystok dla pow. białostockiego, sokólskiego i wysoko-mazowieckiego, 2) Bielsk Podlaski, 3) Grodno, 4) Suwałki dla pow. augustowskiego, suwalskiego i szczuczyńskiego, 5) Wołkowysk.

Referaty Ochrony Lasów: 1) Białystok dla pow. białostockiego, sokólskiego i szczuczyńskiego. 2) Bielsk Podlaski dla pow. bielskiego i wysoko-mazowieckiego, 3) Grodno dla pow. augustowskiego, grodzieńskiego i suwalskiego, 4) Wołkowysk.

*Województwo łódzkie.*

Referaty Roln. Reform Rolnych: 1) Końskie, 2) Łask, 3) Łęczyca dla pow. kutnowskiego i łęczyckiego, 4) Łowicz, 5) Łódź dla pow. brzezińskiego i łódzkiego, 6) Opoczno, 7) Piotrków, 8) Rawa Mazowiecka, 9) Radomsko, 10) Sieradz, 11) Skierniewice, 12) Wieluń.

Referaty Melioracyjne: 1) Kutno dla pow. kutnowskiego, łęczyckiego, łowickiego, 2) Łódź dla pow. brzezińskiego i łódzkiego, 3) Opoczno dla pow. opoczyńskiego i koneckiego, 4) Piotrków, 5) Radomsko, 6) Sieradz dla pow. sieradzkiego i łaskiego, 7) Skierniewice dla pow. rawskiego i skierniewickiego, 8) Wieluń.

Referaty Ochrony Lasów: 1) Łódź dla pow. brzezińskiego, łódzkiego, łęczyckiego, łowickiego, kutnowskiego, skierniewickiego, 2) Sieradz dla pow. łaskiego, sieradzkiego, wieluńskiego, 3) Piotrków dla pow. piotrkowskiego i radomszczańskiego, 4) Opoczno dla pow. koneckiego, opoczyńskiego i rawskiego.

*Województwo kieleckie.*

Referaty Roln. i Reform Rolnych: 1) Busko dla pow. stopnickiego, 2) Częstochowa, 3) Jędrzejów, 4) Kielce, 5) Kozienice, 6) Miechów, 7) Olkusz, 8) Opatów, 9) Pińczów, 10) Radom, 11) Sandomierz, 12) Wierzbnik dla pow. iłżeckiego, 13) Włoszczowa, 14) Zawiercie dla pow. będzińskiego i zawiercińskiego.

Referaty Melioracyjne: 1) Częstochowa dla pow. będzińskiego, częstochowskiego, olkuskiego i zawierciańskiego, 2) Kielce dla pow. jędrzejowskiego, kieleckiego i włoszczowskiego, 3) Busko dla pow. miechowskiego, pińczowskiego i stopnickiego, 4) Radom dla pow. iłżeckiego, kozienickiego i radomskiego, 5) Sandomierz dla pow. opatowskiego i sandomierskiego.

Referaty Ochrony Lasów: 1) Częstochowa dla pow. będzińskiego, częstochowskiego, miechowskiego, olkuskiego i zawierciańskiego, 2) Kielce dla pow. jędrzejowskiego, kieleckiego, pińczowskiego, stopnickiego, włoszczowskiego, 3) Radom dla pow. iłżeckiego, kozienickiego, opatowskiego, radomskiego i sandomierskiego.

**Stan liczbowy ludności w dniu 1 stycznia 1939 r.** Celem dostarczenia Gł. Urzędowi Statystycznemu odpowiednich materiałów o zaludnieniu poszczególnych jednostek administracyjnych, Min. Spr. Wewnętrznych pismem okólnym z 1.III br. polecił, aby zarządy gmin miejskich i wiejskich nadesłały do Centralnej Ewidencji Ludności przy Min. Spr. Wew. zestawienia liczbowe, sporządzone wedle specjalnego wzoru, przy czym zarządy miast wydzielonych z powiatów nadeślą te obliczenia do 1.IV 1939, wszystkie zaś pozostałe gminy do 10.IV 1939 r. Materiały te,

po sumarycznym skontrolowaniu, Centralna Ewidencja Ludności przekaże G. U. S. do dalszego opracowania.

**Odznaczenia orderem „Odrodzenia Polski" i Krzyżem Zasługi w r. 1939.** Mstwo Spr. Wewn. pismem okólnym z 25.II br. powiadomiło władze podległe, że stosownie do zarządzenia prezesa Rady Ministrów z dnia 3 lutego 1939, przy opracowaniu wniosków o odznaczenie orderem Odrodzenia Polski i Krzyżem Zasługi w ciągu r. 1939 należy kierować się wytycznymi, ustalonymi w instrukcji z 5.VII 1937.

Z uwagi na określony na dzień 11 listopada termin nadawania orderu „Odrodzenia Polski" winien być ściśle przestrzegany terminarz prac przygotowawczych do odznaczeń tym orderem.

Nadawania Krzyża Zasługi nie ogranicza sie w r. 1939 do jednego terminu, wnioski więc o to odznaczenie mogą być nadsyłane w miarę ustalania zasług. Terminem końcowym do przesyłania tych wniosków do ministerstw jest dzień 15 sierpnia, a przez ministerstwa do Prezydium Rady Ministrów — dzień 15 września 1939 r.

Nie ogranicza się ogólnej ilości wniosków, o ile są uzasadnione istotnie położonymi zasługami, natomiast ustala się wzajemny stosunek nadawanych Krzyżów Zasługi w ten sposób, że na jeden Krzyż złoty winno przypadać 5 srebrnych oraz 10 brązowych.

**Opłaty stemplowe od kart łowieckich.** W sprawie tej Min. Sp. Wew., po porozumieniu się z Min. Skarbu pismem okólnym z 21.II br. wyjaśniło. że zwolnienie od opłat stemplowych, przewidziane w art. 34 ust. (2) prawa łowieckiego z 3 XII 1927 r. oraz w art. 156 pkt. 8 ust. (2) ustawy o opłatach stempl. z 1.VII 1926 odnosi się wyłącznie do opłat od kart łowieckich. Natomiast podania o wydanie takich kart podlegają zgodnie z art. 145 ustawy o opł. stempl. opłacie 5 zł i po 50 gr od każdego załącznika.

Przez termin „funkcjonariusze zarządów lasów państwowych", powołany w art. 34 ust. (2) prawa łow., należy rozumieć, analogicznie do art. 3 ustawy z 17.II 1922 r. o państw. służbie cyw., zarówno urzędników jak i niższych funkcjonariuszów.

**Słownik nazw pracowników przemysłu i rzemiosła.** Jako pozostałość dawnych zaborów na odcinku życia przemysłowego są znaczne różnice w dziedzinie mianownictwa pracowników w przemyśle, polegające na tym, że często na określenie tego samego pracownika istnieje kilka nazw, w dodatku obcych językowi polskiemu.

Dla uniknięcia tego stanu, powodującego duże trudności w pracy administracji państwowej, wojska oraz przemysłu, Mstwo Przem. i Handlu opracowało „Słownik nazw pracowników przemysłu i rzemiosła", zawierający ujednostajnione nazwy pracowników w tych dziedzinach pracy.

Prez. Rady Ministrów okólnikiem Nr 2 z 4.II br. zalecilo wydawnictwo to do użytku władz, celem stosowania nazw ustalonych w słowniku oraz dołożenia starań w kierunku jak najszybszego wprowadzenia ujednostajnionych nazw w powszechne użycie. O powyższym Mstwo

Spr. Wewn. pismem okólnym z 24.II br. powiadomiło władze administracji ogólnej.

**„Dni Kolonialne“ — zbiórka publiczna.** Mstwo Spr. Wew. pismem z 22.II zarządziło wydanie Lidze Morskiej i Kolonialnej pozwolenia na urządzenie zbiórki publicznej pod postacią ofiar pieniężnych na całym obszarze Rzeczypospolitej p. n. „Dni Kolonialne“ w okresie czasu od 23 do 30.IV 1939 r. włącznie.

Zbiórka przeprowadzona będzie w postaci sprzedaży specjalnych znaczków, nalepek, broszur, wydawnictw itp.

Ponadto będą organizowane imprezy propagandowe, akademie, wystawy, pochody, poranki itp.

## SAMORZĄD

**Budżetowanie wydatków kancelaryjnych zarządów drogowych.** Jeden z urzędów wojewódzkich zwrócił się do Min. Spr. Wewnętrznych o wyjaśnienie, gdzie w budżetach pow. zw. samorządowych należy zamieszczać kredyty na utrzymanie personelu kancelaryjnego powiatowego zarządu drogowego oraz kredyty na wydatki kancelacyjne — rzeczowe i utrzymanie pomieszczeń biur zarządów drogowych. Zdaniem tego urzędu pod tym względem zachodzi sprzeczność między wyjaśnieniami okólnika Nr 4 (instrukcji budżetowej) z 19.I 1938 r. (Dz. U. M. S. Wewn. Nr 3, poz. 9) do §§ 15 i 35 rozp. o sporządzaniu budżetów związków komunalnych, według których wszelkie kredyty na utrzymanie biur i personelu biurowego podlegają zamieszczeniu w dziale I (zarząd ogólny), a wyjaśnieniem tegoż okólnika do § 19 wymienionego rozporządzenia, według którego wydatki na administrację drogową (wydatki personelu technicznego i biurowego, na lokal biurowy itp.) podlegają zamieszczeniu w dziale V budżetu związku samorządowego.

Na powyższe zapytanie Ministerstwo udzieliło następującej odpowiedzi:

„Instrukcja budżetowa dla związków samorządowych z 19.I 1938 (Dz. Urz. M. S. Wewn. Nr 3 poz. 9) nie wprowadza zmian w dotychczas przyjętym w powiat. związkach samorządowych sposobie budżetowania wydatków biurowych zarządu drogowego, powtarzając treść odnośnych ustępów za uchylonym okólnikiem Nr 110 z 15.XI 1933 (Dz. Urz. M. S. Wewn. Nr 20, poz. 264).

Zamieszczone w powyższej instrukcji wyjaśnienie do § 15 rozp. o sporządzaniu i ustalaniu budżetów w związkach komunalnych zawiera m. in. przepis, iż dział I budżetu związku samorządowego powinien obejmować kredyty na wszelkie wydatki biurowe związku samorządowego, z wyłączeniem jednak—jak wynika z ustępu 5 pow. wyjaśnienia—„kosztów utrzymania biura technicznego“, o ile biuro to nie wykonywa robót dla wszystkich działów gospodarki samorządowej. Rzecz prosta, iż przez „koszty utrzymania“ należy rozumieć wydatki zarówno kancelaryjne i techniczne, jak i osobowe oraz rzeczowe biura technicznego.

Niewątpliwie biurem technicznym, wykonującym prace jedynie

w zakresie jednego działu, a mianowicie działu dróg i placów — jest biuro powiatowego zarządu drogowego. W związku z tym — zgodnie z wyjaśnieniem instrukcji budżetowej do § 19 rozp. o budżetowaniu w związkach samorządowych i zgodnie z treścią tegoż paragrafu (Dz. U. z 1933 r. Nr 11 poz. 71)—zamieszczony w dziale V kredyt na administrację dróg samorządowych winien obejmować wydatki osobowe personelu technicznego i kancelaryjnego oraz wydatki rzeczowe zarządu drogowego.

Rzecz oczywista, iż zamieszczanie osobowych i rzeczowych wydatków biurowych administracji drogowej w dziale V budżetu wówczas tylko może być zastosowane, gdy roboty drogowe prowadzone są przez specjalną komórkę organizacyjną, jaką w związkach powiat. jest zarząd drogowy. Natomiast w gminach i na ogół w miastach, w których to związkach sam. nie są utrzymywane specjalne wydziały drogowe, wydatki biurowe (osobowe i rzeczowe), związane z utrzymaniem dróg, podlegają zamieszczeniu w dziale I — zarząd ogólny,—a to w myśl zasady o zgrupowaniu wszelkich wydatków biurowych w dziale I, a zamieszczenie w pozostałych działach specjalnych świadczeń rzeczowych i wydatków na fachowy personel (nauczyciel, lekarz, drogomistrz, agronom).

Przy budżetowaniu wydatków drogowych, jak i innych wydatków związku samorządowego, obowiązuje ogólna zasada, zawarta w ustępie 3 § 14 rozp. o budżetowaniu, iż „wydatki osobowe i rzeczowe odnoszące się do kilku działów, a nie dające się ściśle podzielić między te działy, należy zamieszczać w tym dziale, którego dotyczą w największej części". Przy stosowaniu tej zasady — w wypadku gdy biuro zarządu drogowego wraz z biurem wydziału powiat. mieszczą się w jednym lokalu— zachodzą często trudności rozdzielania pomiędzy te dwa biura wydatków pomieszczeń i urządzeń (komorne, światło, opał, instalacje, umeblowanie), w związku z czym wydatki te bywają wówczas zamieszczane w dziale I, jako w większej mierze tych wydatków dotyczącym. Tym tłumaczy się, iż w wyjaśnieniach instrukcji budżetowej do § 35 rozp. przewidziana została ewentualność zamieszczenia w dziale I — zarząd ogólny — wydatków na utrzymanie pomieszczeń i urządzeń biura zarządu drogowego".

**Kwalifikacje kandydatów na sekretarzy gminnych.** Odpowiadając na pismo jednego z urzędów wojewódzkich Minstwo Spr. Wewnętrznych wyjaśniło co następuje:

1. Przepisy rozp. Min. Spr. Wewn. z 27.II 1934 r. w sprawie kwalifikacyj sekretarzy gminnych (Dz. U. poz. 144), znowelizowane rozp. Min. Spr. Wewn. z 10.I 1939 r. (Dz. U poz. 21), dotyczą kwalifikacyi wyłącznie sekretarzy gmin wiejskich i przywileje, przewidziane w § 2 ust. 3 rozp. mają zastosowanie jedynie tylko do osób, które w dniu wejścia w życie rozporządzenia wykażą się conajmniej 5 letnią względnie 6-letnią służbą na stanowisku zastępcy sekretarza gminy wiejskiej, gdyż jedynie na takim stanowisku zastepcy mogli oni nabyć odpowiednią praktykę potrzebną na stanowisku sekretarza gminnego. Służba

w zarządach miejskich zaś nie może dać odpowiedniego przygotowania dla sekretarza gminy wiejskiej, ze względu na odmienny charakter pracy i odmienne zadania, które ciążą na gminie wiejskiej.

2. Uprzywilejowanie osób, pełniących obowiązki zastępcy sekretarza gminnego, przewidziane zostało w § 2 ust. 3 rozp. Min. Spr. Wewn. w brzmieniu z 27.II 1934 r., przy czym postawiony został warunek, aby osoby takie zajmowały stanowisko zastępcy sekretarza gminnego w dniu wejścia w życie omawianego rozporządzenia w pierwotnym brzmieniu, a więc 7 marca 1934 r. Roporządzenie Min. Spr. Wewn. z 10.I 1939 r. jest tylko nowelizacją roporządzenia poprzedniego, wszelkie przeto daty i terminy przewidziane w rozp. z 27.II 1934 r., o ile nie zostały wyraźnie zmienione rozp. z 10.I 1939, obowiązują nadal. Data więc 7.III 1939 r., w którym to dniu pracownik korzystający z przywilejów § 2 ust. 3 powinien był zajmować stanowisko zastępcy sekretarza gminnego, obowiązuje nadal.

3. Wykształcenie w zakresie co najmniej publicznej szkoły powszechnej wymagane od kandydata na sekretarzy gminnych § 2 ust. 3 omawianego rozporządzenia, należy rozumieć jako pełne wykształcenie w zakresie szkoły powszechnej według przepisów o ustroju szkolnictwa powsz. obowiązującego w czasie ukończenia przez kandydata takiej szkoły.

4. Ukończenie Kursu Administracji Samorządowej lub innego kursu przewidzianego w § 5 ust. 6 rozp. Min. Spr. Wewn. z 10.I 1939 r., nie mogą zastąpić wykształcenia w zakresie publ. szkoły powsz., wymaganego od kandydata na stanowisko sekretarza gminnego, ponieważ kurs taki, dając kandydatowi wykształcenie fachowe, nie daje mu minimum wykształcenia ogólnego, potrzebnego dla zajęcia stanowiska sekretarza gminnego.

**Konkursy na stanowiska lekarzy specjalistów.** Min. Spr. Wewn. wydało 27.II 1939 pismo okólne, w którym wyjaśnia sprawę ogłaszania konkursu na stanowisko lekarzy specjalistów w samorządzie. Zgodnie z tym pismem, związki samorządowe, ogłaszając konkursy na stanowiska lekarzy-specjalistów, ograniczają przeważnie wiek kandydatów do lat 40.

Ponieważ niektóre gałęzie medycyny wymagają wieloletniej praktyki dla opanowania danej specjalności, przeto zgodnie z zapatrywaniem Naczelnej Izby Lekarskiej, podzielonym także przez Min. Opieki Społ., ograniczenie w warunkach konkursowych wieku kandydatów na stanowiska lekarzy specjalistów jako też na kierownicze stanowiska lekarskie do lat 40 nie jest uzasadnione i granica wieku kandydatów na powyższe stanowiska powinna być przesunięta do 50 roku życia.

Min. Spr. Wewn. podało powyższego do wiadomości związkom samorządowym.

**Zatwierdzenia herbów miast.** Na podstawie art. 4 ust. (3) rozp. Prezydenta Rzplitej z 13 XII 1937 r. o godłach i barwach państw. oraz o oznakach i pieczęciach — w brzmieniu obwieszczenia prezesa Rady Min. z 12.X 1938 r. (Dz. U. poz. 6 z 1939 r.) Min. Spraw Wewnętrznych

po porozumieniu się z Min. W. R. i O. P. zarządzeniem z 22.II 1939 r. zatwierdził herb m. Grodziska Wielkopolskiego—w polu błękitnym król na tronie złotym, w koronie, z berłem w ręce prawej, z jabłkiem w ręce lewej. Twarz, szyja i ręce królewskie—barwy naturalnej. Włosy jasne. Korona, berło i jabłko—złote. Tunika królewska—biała z obramowaniem złotym przy rękawach, płaszcz — czerwony, obramowany złotem, spięty na prawym ramieniu klamrą złotą. Trzewiki—czerwone.

Zarządzeniami zaś z dn. 2.III 1939 r. zatwierdzone zostały herby niż. wymienionych miast w następujących postaciach:

m. Tczewa — w polu srebrnym gryf czerwony, wspięty w prawo, z dziobem i pazurami złotymi, z językiem czerwonym;

m. Lwówka — w polu błękitnym lew złoty wspięty w prawo, z językiem i pazurami czerwonymi;

m. Warty — w polu błękitnym mur miejski o pięciu blankach, czerwony z trzema wieżami, każda o czterech blankach. W wieżach po jednym oknie prostokątnym. Otwory okienne czarne. Na murze pod wieżami orzeł biały bez korony, zwrócony w lewo, z dziobem, językiem i szponami złotymi;

m. Kobylina — w polu czerwonym łódź złota. W niej trzy okrągłe wieże srebrne, każda o trzech blankach i jednym oknie sklepionym. Wieża środkowa większa i wyższa od skrajnych. Dachy wież błękitne, zakończone gałkami złotymi. W gałkach tkwią żerdzie złote z chorągiewkami złotymi, zwróconymi w prawo. Chorągiewka środkowa—prostokątna, skrajne — trójkątne. Otwory okien—czerwone;

m. Tuszyna — w polu czerwonym orzeł biały w koronie złotej, zwrócony w prawo, z dziobem, językiem i szponami złotymi;

m. Kęt — tarcza dwudzielna. W polu prawym, błękitnym pół orła złotego z dziobem, językiem i szponami czerwonymi. W polu lewym czerwonym trzy kule srebrne: pierwsza na wysokości szyi orła, druga niżej na wysokości nasady ogona, trzecia w lewo od obu kul, pośrodku;

m. Przeworska — w polu błękitnym sześciopromienna gwiazda złota, pod nią półksiężyc srebrny.

Jeden wizerunek każdego zatwierdzonego herbu pozostanie w przechowaniu odnośnego zarządu miejskiego, drugi identyczny — w przechowaniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

**Nadanie herbu m. Dąbrowicy.** Na podstawie art. 4 ust. (3) rozp. Prezydenta Rzplitej z 13.XII 1927 r. o godłach i barwach państw. oraz o oznakach i pieczęciach — w brzmieniu obwieszczenia Prezesa Rady Min. z 12.X 1938 r. (Dz. U. poz. 6 z 1939 r.) — Min. Spr. Wewn. po porozumieniu się z Min. W. R. i O. P. zarządzeniem z 24.II 1939 r. nadał miasta Dąbrowicy herb w następującej postaci: tarcza dwudzielna; w polu prawym czerwonym Hipocentaurus: ciało ludzkie barwy naturalnej, ciało końskie, ogon smoczy, łuk i strzała — złote. W polu lewym złotym trzy pasy czarne, przez nie wstęga czerwona skosem w lewo.

## Z WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

**Zatwierdzenie wyboru prezydenta i wiceprezydentów m. Łodzi.** Na zebraniu wyborczym radnych miejskich w Łodzi wybrano Jana Kwapińskiego na stanowisko prezydenta miasta, a Artura Szewczyka, Adama Walczaka i Antoniego Purtala na stanowiska wiceprezydentów.

Minister Spraw Wewnętrznych, pismem z 23.II 1939, Nr SS. 35/15-3 zwolnił Jana Kwapińskiego, Artura Szewczyka i Adama Walczaka na podstawie art. 49 ustęp 17 ustawy z dn. 23 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294) z obowiązku wykazania się cenzusem wykształcenia i praktyką samorządową, Antoniego Purtala z obowiązku wykazania się wykształceniem z zastrzeżeniem, że obowiązki prezydenta miasta, wzgl. wiceprezydentów pełnić będą przez roczny okres próbny.

## Z WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO

**Zwołanie Sejmiku Wojewódzkiego.** Reskryptem z 24.II 1939 r. S. S. 81/3-9 na podstawie § 8 ust. 2 rozp. ministra b. dzielnicy pruskiej z 12.VIII 1921 r. o wyborach do sejmików wojewódzkich—w brzmieniu ustalonym obwieszczeniem Min. Spr. Wewn. z 11.V 1927 (Dz. U. poz. 421) minister spr. wewn. upoważnił wojewodę poznańskiego do zwołania Poznańskiego Sejmiku Wojewódzkiego w drugiej połowie miesiąca marca 1939 r.

## Z WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

**Sprawozdanie z czynności Woj. Sądu Admin. w Poznaniu za 1938 r.**

| | |
|---|---|
| Ogólny wpływ pism w sprawach spornych . . . . . . . | 4956 |
| Poszczególnych pism z r. 1938 nie załatwiono dotąd . . . . | 2 |
| Poszczególne pisma pozostałe z r. 1937 załatwiono w r. 1938 . . | 41 |
| Poszczególnych pism załatwiono zatem w r. 1938 . . . . | 4995 |
| W r. 1938 wpłynęło nowych spraw sporno-administracyjnych (pozwów) | 1170 |
| Przyjęto toczących się procesów z r. 1937 . . . . . . . | 338 |
| Zatem było do załatwienia w r. 1938 procesów . . . . . . | 1508 |
| Załatwiono zaś z r. 1938 procesów wyrokami, rezolucjami, cofnięnięciem skargi itp. . . . . . . . . . . . . . | 1222 |
| Pozostaje zatem do załatwienia w r. 1939 procesów . . . . | 286 |

Z tego w 111 procesach przewód jest zakończony, a Sąd uchwalił odroczenie ogłoszenia wyroku do chwili rozstrzygnięcia przez N. T. A. sporu między gminą m. Gniezna a władzą nadzorczą o przymusowe wstawienie pewnej sumy do budżetu, co ma zasadnicze znaczenie dla tych 111 procesów. Z pozostałej ilości 286 procesów na r. 1939 przypada na:

r. 1937 — 7 procesów (w 1 dowodu nie ukończono, 2 odroczono do wydania wyroku N. T. A. w poprzedzających je sporach, w 2 oczekiwana jest równoległa decyzja państw. władz skarbowych, 2 wyroki zapadły, ale ich stronom nie doręczono).

r. 1938 — 279 procesów.

Pozwy wniesione w r. 1938 dotyczyły spraw:

| | |
|---|---|
| zwrotów między związkami wspierania ubogich względnie gminami | 531 |
| wyborów gromadzkich . . . . . . . . . . . . | 28 |
| wyborów do sejmiku wojewódzkiego . . . . . . . | 3 |

| | |
|---|---|
| emerytalnych samorządowych . . . . . . . . | 6 |
| zarządzeń policyjnych . . . . . . . . . . | 11 |
| świadczeń w naturze . . . . . . . . . . | 27 |
| opłat na fundusz pracy . . . . . . . . . . | 2 |
| " " " pożarowy . . . . . . . . . | 2 |
| podatków i opłat komunalnych . . . . . . . . | 509 |
| różnych . . . . . . . . . . . . . | 41 |

I Dni rozpraw w r. 1938 było . . . . . . . . 34

| | |
|---|---|
| Rozpisano rozpraw sporno-administracyjnych . . . . . | 1005 |
| z tego ustnych rozpraw było . . . . . . . . . . | 1000 |
| bez ustnej rozprawy było (5 w spr. spornych, 13 w spr. kosztów sądowych) . . . . . . . . . . . . | 18 |
| przedłożono Sądowi do powzięcia uchwały spraw . . . . | 20 |
| rozpraw pierwszych było . . . . . . . . . . | 854 |
| " powtórnych " . . . . . . . . . . | 105 |
| " na wniosek po rezolucjach . . . . . . . | 37 |
| wyroków zapadło . . . . . . . . . . . | 711 |
| z tego było wyroków merytorycznych . . . . . . . | 662 (93%) |
| " " " " formalnych . . . . . . . . | 50 (7%) |
| uchwał dowodowych powzięto . . . . . . . . . | 213 |
| " o kosztach powzięto . . . . . . . . . | 13 |
| odraczano spraw w ciągu r. 1938 . . . . . . . | 36 |
| cofnięto pozwów na rozprawach . . . . . . . | 38 |
| powodowie wygrali sporów . . . . . . . . . | 429 (66.5%) |
| pozwani " " . . . . . . . . . . | 362 (51%) |
| władze wygrały procesów . . . . . . . . . | 235 (77%) |
| " przegrały procesów . . . . . . . . . | 170 (55%) |
| władze nie były interesowane w procesach . . . . . . | 406 (49%) |

Sędziowie niezawodowi współdziałali w dniach rozpraw 1 w dniach 25' 1 w dniach 23, 2 w dniach 15, 1 w dniach 10, 2 w dniach 8, 1 w dniach 6' 2 w dniach 3 i 1 w dniu 1.

W ciągu r. 1938 ustąpiło 2 sędziów niezawodowych i 1 zastępca; w miejsce ich nie wybrano jeszcze nikogo.

| | |
|---|---|
| Na rozprawach w r. 1938 rozpatrywano spraw wedle przedmiotów podatków i opłat komunalnych . . . . . . . . . . . . | 530 |
| zwrotu kosztów wspierania ubogich . . . . . . . | 406 |
| wyborów gromadzkich . . . . . . . . . . | 29 |
| urzędniczych komunalnych . . . . . . . . . | 2 |
| sporu burmistrza z magistratem . . . . . . . | 1 |
| podatku wojskowego . . . . . . . . . . | 5 |
| policyjnych (policyjnych, polic.-drogowych, polic. przemysł.) . . | 24 |
| opłat na fundusz pracy . . . . . . . . . | 1 |
| opłat na straż pożarną . . . . . . . . . | 1 |
| cywilno-prawnych . . . . . . . . . . | 2 |
| państwowych emerytalnych . . . . . . . . | 2 |
| wodna . . . . . . . . . . . . . | 1 |

II Prezes rozstrzygnął rezolucjami spraw spornych. . . . 262

| | |
|---|---|
| z tego z powodów merytorycznych . . . . . . . | 19 (7%) |
| " " " formalnych . . . . . . . . | 243 (93%) |
| na to zażądano rozpraw ustnych . . . . . . . | 44 (16%) |
| z tego w r. 1938 na wniosek rozstrzygnięto wyrokiem . . . | 43 |

Wedle przedmiotu spraw rezolucyjnych było:

| | |
|---|---|
| zwrotów kosztów wspierania ubogich wzgl. żądań wspierania | 132 |
| podatków i opłat komunalnych . . . . . . . . | 92 |
| różnych . . . . . . . . . . . . | 38 |

| | | |
|---|---|---|
| w drodze rezolucyj wygrali powodowie . . . . . . . . | | 118 (41%) |
| „ „ „ „ pozwani . . . . . . . . | | 144 (54%) |
| „ „ „ wygrały władze . . . . . . . . | | 124 (97%) |
| „ „ „ przegrały władze . . . . . . . . | | 6 (2½%) |
| władze nie były interesowane . . . . . . . . . . . | | 116 (40½%) |

Wszystkie sprawy, wyjąwszy większości spraw wspierania ubogich, przypadały na ustawodawstwo polskie.

| | | |
|---|---|---|
| III Innych spraw poza spornymi wpłynęło . . . . . | | 160 |
| załatwiono z tego . . . . . . . . . . . . . | | 160 |
| IV Spraw tajnych i poufnych wpłynęło . . . . . . | | 54 |
| załatwiono z tego . . . . . . . . . . . . . | | 54 |
| V Zaległość w kosztach sądowych pozostala na r. 1938 była | | 3858 zł 99 gr |
| W r. 1938 wymierzono kosztów sądowych . . . . . . | | 13143 zł 12 gr |
| | razem . . | 17002 zł 11 gr |
| z tego ściągnięto w roku 1938 . . . . . | 14607 zł 26 gr | |
| Sąd odpisał nieściągalnych sum . . . . . | 3462 zł 53 gr | |
| | razem . . | 18069 zł 79 gr |

## Z WOJEWÓDZTWA POLESKIEGO

**Budowa 100 szkół — pomników.** Celem uczczenia pamięci Pierwszego Marszałka Polski J. Piłsudskiego społeczeństwo Ziemi Poleskiej podjęło przy wydatnej pomocy Rządu budowę 100 szkół—pomników.

We wrześniu 1939 r. zostaną one oddane do użytku publicznego; 567 izb szkolnych i 442 mieszkalnych, to olbrzymi dorobek w akcji rozbudowy szkolnictwa powszechnego.

Ogólny koszt wynosi przeszło 5.000.000 zł, z czego Rząd dał tytułem dotacji około 1.700.000 zł, w tym 1.000.000 zł gotówką oraz około 700.000 zł tytułem bonifikaty 60% wartości drzewa budowlanego. W ogólnych kosztach nie uwzględniono ulg udzielonych przez Rząd przez przyznanie bezpłatnego przewozu kolejami państwowymi drzewa budulcowego z lasów i tartaków państwowych do miejsca przeznaczenia.

Nadto podkreślić należy pomoc Dyrekcji Lasów Państwowych przez udzielenie kredytu na spłatę reszty 40% wartości drzewa, długoterminowe pożyczki udzielone na ten cel przez Tow. Popierania Budowy Szkół Powsz. oraz Powsz. Zakład Ubezp. Wzajemnych, wreszcie dotacje Funduszu Pracy na pokrycie kosztów dozoru technicznego. Dyrekcja Polskiego Radia zaofiarowała bezpłatnie aparaty radiowe.

Ludność Polesia, rozumiejąc doniosłość oświaty, w miarę swych możliwości bierze udział w tej akcji przez dobrowolne świadczenia w naturze przy zwózce materiałów, kamieni, wyrównywaniu placów oraz wykonywaniu tych prac, które nie wymagają fachowych kwalifikacji. Niezależnie od tego tu i ówdzie zarządzono również dobrowolne zbiórki w gotówce.

Około 3 000.000 zł przypada na samorząd Ziemi Poleskiej. Ciężar to znaczny, zwłaszcza jeśli się zważy, że samorząd ten jest finansowo słaby, budżety są deficytowe, a wiele potrzeb z dziedziny nie tylko kulturalnej, ale i rolnictwa, zdrowotności, opieki społecznej, bezpieczeństwa publicznego wymaga jak najrychlej zaspokojenia.

Jeśli mowa o rozbudowie szkolnictwa powszechnego, to podkreślić należy, że niezależnie od budowy 100 szkół—pomników samorząd Ziemi Poleskiej obecnie przeprowadza budowę 51 szkół powszechnych.

Rezultaty tych olbrzymich wysiłków są już widoczne. Podczas gdy przed laty 10-ciu więcej niż połowa dzieci w wieku szkolnym nie mogła pobierać nauki, dziś na 221.057 dzieci w wieku szkolnym około 29.000 czeka na jak najrychlejsze otwarcie podwoi szkolnych.

## Z WOJEWÓDZTWA WILEŃSKIEGO

**Sprawozdanie z działalności organów kolegialnych za r. 1938.** *Rada Wojewódzka.* Odbyło się jedno doroczne posiedzenie Rady dn. 30.XI, na którym omawiano sprawozdanie z działalności administracji państwowej za r. 1937/38. Wśród spraw poruszonych w dyskusji należy wymienić: a) sprawę likwidacji Związku Międzykomunalnego dla budowy i utrzymania Wojew. Zakładów Opieki Społecznej, b) rekrutacji robotników rolnych na sezonowe roboty na Łotwie i Estonii, c) rewizję zapomóg inwalidzkich, wypłacanych ze Skarbu Państwa, d) uregulowanie sprawy niepodzielności gospodarstw rolnych, e) przeszacowanie majątku związków samorządowych, f) zmiany granic powiatów i gmin, g) walki z pryszczycą, h) zwalczanie kanianki, j) obciążenia finansowego gmin w związku z nowym podziałem na gromady, k) zwiększenia ilości wozów autobusowych w komunikacji zamiejskiej, l) niedostatecznego dopływu sił nauczycielskich, ł) zamiany sił kobiecych na męskie w szkołach na pograniczu, m) braku sprzętów i pomocy szkolnych w nowych szkołach powszechnych, n) reorganizacji wymiaru podatku dochodowego i ustosunkowania się władz skarbowych do rachunkowości rolników, o) zaniechania przez lasy państwowe dążeń do monopolizacji dostawy podkładów kolejowych.

Z ważniejszych wniosków, zgłoszonych przez członków Rady Wojew. wymienić należy wnioski: 1) w sprawie budowy ośrodka zdrowia w Postawach, 2) surowszego karania defraudantów leśnych, 3) oszczędności w gospodarce związków samorządowych, 4) walki z jaglicą i kiłą, 5) likwidacji starych wagonów rosyjskich, 6) pomocy dla gmin, przy utrzymywaniu dokształcających szkół zawodowych.

*Wydział Wojewódzki* odbył 11 posiedzeń. Ogólna ilość spraw, załatwionych przy współudziale Wydziału wyniosła 336, w tym 15 z głosem doradczym i 321 z głosem stanowczym. Podział ilościowy spraw, załatwionych z głosem stanowczym na kategorie, wyszczególnione w art. 55 rozp. Prez. R. P. z 19.I 1928 przedstawia się następująco: z pkt. 1 — 191 spraw, z pkt. 2 — 86 spraw, z pkt. 3 — 24, z pkt. 4 i 5 — po 1 sprawie, z pkt. 6 — 18 spraw.

W myśl art. 109 rozp. z 19.I 1928 zostało wydane rozporządzenie z 30.VII 1938 w sprawie bezpieczeństwa ruchu łodzi sportowych.

Członkowie Wydziału Wojew. z wyboru dokonali objazdu powiatów, dla zapoznania się ze stanem gospodarki finansowej związków samorządowych na terenie województwa.

# BIBLIOGRAFIA

## KSIĄŻKI

*Bajkowski Aleksander inż.*: **Gospodarowanie drukami, przyborami i materiałami piśmiennymi.** Organizacja i technika pracy biurowej, praca zbiorowa pod redakcją *Wł. Balińskiego*, zeszyt V. Warszawa 1938 r., stron 30 formatu A4. Instytut Naukowy Organizacji i Kierownictwa.

W pracy tej omówiono na wstępie cel usprawnienia gospodarki materiałami kancelaryjnymi i drukami, a następnie wskazano zasadnicze wytyczne prowadzenia katalogu materiałów i druków, klasyfikacji materiałów kancelaryjnych i druków oraz ich normalizacji, dalej zobrazowano sprawę racjonalnego zakupu omawianych materiałów, a w końcu omówiono rachunkowość materiałową i sprawę przeprowadzenia kontroli w tym zakresie.

*Baliński Władysław*: **Przechowywanie papierów.** Organizacja i technika pracy biurowej, praca zbiorowa pod redakcją *Wł. Balińskiego*, zeszyty VIII i IX. Część I stron 56 formatu A4, część II stron 69. Warszawa 1938 r. Instytut Naukowy Organizacji i Kierownictwa.

W części 1 pracy przedstawiono na wstępie podstawowe zasady przechowywania papierów, przechodząc następnie do szczegółowego omówienia klasyfikacji papierów, przy czym opisano względnie wyczerpująco stosowane w praktyce poszczególne systemy klasyfikacyjne, jak system alfabetyczny, numerowy, numerowo-alfabetyczny, chronologiczny, rzeczowy (pojęciowy), dziesiętny, mnemoniczny i systemy kombinowane. Dalej zwrócono uwagę na niedomagania wynikające z wadliwej klasyfikacji korespondencji i określono postępowanie zmierzające do usprawnienia wspomnianego stanu rzeczy. Następnie poruszono zagadnienia miejsca przechowywania papierów oraz łączenia papierów i teczek, a w końcu zilustrowano sposoby układania (archiwizowania) teczek i papierów. W części 2 rozpatrzono sprawę podziału akt według ich aktualności dla prac biura oraz podziału akt według okresów czasu przechowania, tudzież oświetlono zagadnienie centralizowania przechowywania akt. Dalej omówiono szczegółowo poszczególne czynności rejestratury, jak odbiór papierów, ich sortowanie, oznaczanie terminów przechowania akt, wypożyczanie papierów itp. Wreszcie poruszono zagadnienia rozkładu zajęć w rejestrach, archiwach i składnicach akt, działalności instrukcyjnej, obsady personalnej, lokalu, kontroli, akt tajnych i poufnych oraz bibliografii.

*Barliński Kazimierz mgr*: **Kontrola terminów i załatwienia spraw. Obsługa interesantów.** Organizacja i technika pracy biurowej, praca zbiorowa pod redakcją *Wł. Balińskiego*, zeszyt X. Warszawa 1938 r., stron 22 formatu A4. Instytut Naukowy Organizacji i Kierownictwa.

W zeszycie X jest mowa o rozkładzie zajęć w biurach, o kontroli terminów załatwień oraz o obsłudze interesantów. Mówiąc o rozkładzie zajęć zwraca się uwagę na konieczność racjonalnego rozplanowania zajęć i unikanie niepotrzebnych zajęć nadliczbowych, a to w imię sprawności i ekonomii pracy biurowej. W części dotyczącej kontroli terminów załatwień ilustruje się rozmaite sposoby techniczne notowania terminów prowadzenia t.zw. terminarza akt, używania mnemonów kartotekowych, stosowania kontrolnych spisów spraw, kontroli periodycznej itp. W części dotyczącej obsługi interesantów zwraca się uwagę na konieczność przychylnego ustosunkowania się do interesantów i szanowania ich czasu, odpowiedniego informowania interesantów, umieszczania na widocznych miejscach tablic orientacyjnych, wskazujących gdzie i jakie sprawy się załatwia itp. Wreszcie omówiono sposoby zgłoszenia interesantów oraz sprawy składania zażaleń na niewłaściwe postępowanie z interesantami.

*Barliński Kazimierz mgr*: **Meble i narzędzia pracy.** Organizacja i technika pracy biurowej, praca zbiorowa pod redakcją *Wł. Balińskiego*, zeszyt IV. Warszawa, 1938 r., stron 53 formatu A4. Instytut Naukowy Organizacji i Kierownictwa.

W pracy tej omówiono ogolne zasady konstrukcji mebli biurowych z punktu widzenia ich przydatności do pracy biurowej oraz opis krzesła i szafy. Spośród narzędzi pracy biurowej najobszerniej potraktowano te, które mogą znaleźć duży użytek praktyczny w większości biur, a przy tym znalazły dotychczas zbyt małe zastosowanie, jak kartoteki, selektory, maszyny do liczenia itp. Najwięcej stosunkowo uwagi poświęcono drukom oraz ich normalizacji i racjonalizacji. Wspomniano też pokrótce o zasadach inwentaryzacji, konserwacji i amortyzacji przedmiotów inwentarza biurowego.

*Chroniecki Tadeusz dr:* **Autorytatywne państwo Korporacyjne Mussoliniego.** Warszawa 1938 r., stron 223. Nakładem Księgarni F. Hoesicka.

Praca składa się z trzech zasadniczych części, w których autor opisuje kolejno: 1) politykę socjonalną Mussoliniego, 2) ustrój syndykalistyczny oraz 3) państwo korporacyjne. Według autora wszystkie te trzy zagadnienia stanowią organiczną część składową włoskiego solidaryzmu narodowo-państwowego. W zakończeniu pracy podaje autor pod rozwagę czy nie byłoby rzeczą wskazaną zaprowadzenie ustroju korporacyjnego w Polsce.

*Cieślak Tadeusz dr:* **Polskie osadnictwo historyczne.** Szlachta zagrodowa na wschodzie Polski. Siedziba, liczba i rody. Część I. Województwo stanisławowskie. Warszawa 1938 r., stron 77, Komitet do spraw szlachty zagrodowej na wschodzie Polski, sekcja naukowa.

Praca ta zapoczątkowuje aktualny spis rodzin szlachty zagrodowej na wschodzie Polski. Wykazuje ona, że na obszarze województwa stanisławowskiego żyje 44.913 rodzin szlachty zagrodowej, obejmując przeszło 224.000 mieszkańców.

*Jercho Władysław:* **Organizacja obrony przeciwlotniczej domów mieszkalnych.** Wydanie drugie. Warszawa 1938 r., stron 92. Nakładem zarządu głównego L.O.P.P.

W pracy tej ujmuje autor w sposób jasny i prosty zagadnienie przygotowania samoobrony ludności na wypadek ataku lotniczego, uwypuklając jednocześnie zasadnicze wytyczne, zawarte w zarządzeniach władz. Pracę zaopatrzył w przedmowę *mjr. Antoni Wyszyński, dyrektor Biura Wojskowego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.*

*Pękala Karol ks:* **Akcja katolicka wobec komunizmu.** Książnica Akcji Katolickiej nr 27. Poznań 1938 r., stron 246. Naczelny Instytut Akcji Katolickiej.

W pracy tej przedstawia autor metodę i programy działalności Akcji Katolickiej w obliczu niebezpieczeństwa komunizmu, przy czym obrazuje autor wpierw grozę komunizmu w jego błędnych i zgubnych zasadach i hasłach, a następnie opisuje on drogi działalności Akcji Katolickiej w tej dziedzinie.

**Polska musi mieć kolonie** (Materiał do przemówień). Obóz Zjednoczenia Narodowego, Oddział Propagandy. Stron 16.

Broszura rozwija tezę zawartą w przemówieniu szefa Obozu Zjednoczenia Narodowego z dnia 21.II 1938 r., odnoszącą się do konieczności uzyskania przez Polskę kolonii.

**Przepisy policyjno-budowlane dla gmin miejskich i uzdrowisk, uznanych za posiadające charakter użyteczności publicznej.** Drukarnia W. Duchiński, Warszawa, ul. Wolność 2. Stron 16.

Broszura zawiera tekst odnośnych przepisów prawa budowlanego z 1928 r.

**Sprawozdanie o Palestynie złożone przez brytyjską Komisję Królewską w lipcu 1937 roku.** Lwów, 1938 r., stron 98. „Cofim".

Broszura zawiera przetłomaczony na język polski tekst wymienionego w tytule sprawozdania.

**Ulgi inwestycyjne.** Zarys i ustawa. Poznań 1938 r., stron 61. Księgarnia Wł. Wilak, Poznań.

Broszura zawiera tekst ustawy z dnia 9 kwietnia 1938 r. o ulgach inwestycyjnych oraz krotkie omowienia zasad tej ustawy.

**Wieś Wołyńska.** Łuck, 1938 r., stron 46. Komitet Organizacyjny Zjazdu Wsi Wołyńskiej.

Broszura zawiera sprawozdanie ze Zjazdu Wsi Wołyńskiej, jaki odbył się w Łucku w dniu 10 października 1937 r. W broszurze przedrukowano również referaty wygłoszone na tym zjeździe.

**Zagadnienie likwidacji analfabetyzmu w Polsce.** Biuro Studiów i Planowania Obozu Zjednoczenia Narodowego. Materiały i Prace — zeszyt 2. Warszawa, 1938 r., stron 60. Wydawnictwo Obozu Zjednoczenia Narodowego.

W broszurze omawia się planowo etapy rozwoju szkolnictwa powszechnego i usuwanie analfabetyzmu. Broszura

przedstawia zarówno tło społeczne analfabetyzmu, jak i sposoby i środki likwidacji tej bolączki społecznej. W broszurze zamieszczono cały szereg tablic, wykresów i mapek statystycznych.

**Związki samorządowe województwa wileńskiego w świetle liczb**. Jako wydawnictwo nieoficjalne Wileńskiego Wydziału Wojewódzkiego ukazał się w druku dziesiąty rocznik „Związków samorządowych województwa wileńskiego w świele liczb". Rocznik ten obejmuje rok budżetowy 1937/38. Ponieważ rocznik zamyka drugie pięciolecie wydawnictwa, zostały w nim umieszczone tablice, umożliwiające porównanie najważniejszych danych, dotyczących stanu gospodarki finansowej zw. samorządowych województwie w okresie od r. 1933/34 do 1937/38, jak również komunalnych kas oszczędności i gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych istniejących w województwie w latach 1933–1937 (włącznie). Rocznik opracował *ref. Ryszard Huszcza*, przedmowę napisał naczelnik *Romuald Tejszerski*

Tablice zamieszczone w Roczniku dotyczą obszaru i zaludnienia wojew. wileńskiego w dniu 31 marca 1938 r., wydatków i dochodów gmin wiejskich, stanu majątku i zadłużenia gmin wiejskich, wydatków i dochodów miast niewydzielonych, wpływów podatkowych powiatowych miast niewydzielonych, stanu majątkowego i zadłużenia miast niewydzielonych, wydatków i dochodów z wpływów podatkowych powiatowych związków samorządowych i m. Wilna, stanu majątku i zadłużenia pow. zw. samorządowych i Wilna, zestawienia efektu finansowego świadczeń w naturze na niektóre cele publiczne, zestawienia zaległych kosztów leczenia ubogich ciążących na gminach wiejskich i miejskich, stanu technicznego elektrowni samorządowych, stanu majątkowego i finansowego elektrowni samorządowych, stanu komunalnych kas oszczędności i gminnych kas oszczędności i gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych, wydatków i dochodów Wileńskiego Międzykomunalnego Związku Opiekuńczego na tle wykonania budżetu, stanu majątku i zadłużenia Wileńskiego Międzykomunalnego Związku Opiekuńczego oraz stanu funduszów emerytalnych pracowników samorządowych.

Z zestawienia porównawczego wynika, że kwoty globalne preliminarzy budżetowych w gminach wiejskich wojew. wileńskiego wzrosły w latach 1933/34 — 1937/38 z 4 075.800 zł na 6.174.700 zł. Wydatki tych gmin na drogi i place publiczne wzrosły w tym samym czasie z 323.600 zł na 407 400 zł, na oświatę z 941 600 zł na 1.105.500 zł, na zdrowie i opiekę społeczną z 283.900 zł na 463.100 zł.

Globalne kwoty preliminarzy budżetowych miast niewydzielonych wzrosły z 1.104 200 na 1.439.700 zł. Silnie wzrosły wydatki w dziedzinie drogowej—z 35.400 zł na 55.800 zł.

Co się tyczy powiatowych związków samorządowych, budżety wzrosły z 3.000 200 zł na 4.330 900 zł. Wydatki drogowe powiększyły się z 1.158 900 na 2.439 000 zł, wydatki na oświatę z 25.400 zł na 80.300 zł.

Co do m. Wilna, suma globalna preliminarza budżetowego wynosiła w r. 1933/34 — 9.546.500 zł, w r. 1937/38 — 10 911.700 zł. Największy wzrost wykazują wydatki drogowe: z kwoty 422.600 zł skoczyły na 1 642.100 zł

**Liste du Corps Diplomatique à Varsovie**. Août 1938. Stron 117 formatu A⁰.

Broszura zawiera wykaz ambasadorów, ministrów pełnomocniczych oraz charges d'affaires akredytowanych w Polsce, dalej listę dyplomatyczną, wykaz konsulatów państw obcych w Polsce oraz wykaz świąt narodowych państw obcych.

## CZASOPISMA

**Drogi Polski**. Warszawa, miesięcznik Nr 2. *A. Rapacki*: Faszyzm, korporacjonizm, kooperacja. *H. Sukiennicki*: Palestyna, ziemia obiecana.

**Dziennik Zarządu Miejskiego w Łodzi** Miesięcznik Nr 2. *H. Czaplicki*: Sprawa wywozu i niszczenia śmieci w m. Łodzi. Ćwiczenia obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej w Łodzi.

**Front Zachodni**. Warszawa, miesięcznik Nr 2. *Z. Szłapczyński*: Groźny spis. *St. Zyglicz*: Po mowie kanclerza Hitlera. Czy Niemcom w Polsce źle się dzieje?

**Gaz, woda i technika sanitarna**. Kraków, miesięcznik Nr 1. *Dr inż. J. Doliński*: Wczoraj, dziś i jutro gazownictwa polskiego. *Inż. mgr. Z. Rudolf*: Technika sanitarna w Polsce w okresie 19 9—1938.

**Głos gminy wiejskiej i gromady**. Warszawa, dwutygodnik Nr 4. *S. Bonarek*: Rola gromady w życiu wsi (c. d.).

**Głos prawników śląskich.** Katowice, kwartalnik Nr 1/1938. *Dr J. Sawicki:* Kościół ewangelicki a Państwo na polskim Górnym Śląsku. *Prof. Deryng A. Komarnicki W. i Berezowski C.:* Odpowiedź na ankietę w sprawie zmiany ustroju województwa śląskiego. *Prof Fazdro Z.:* Odpowiedź na ankietę. *Prof. dr M. Starzewski:* Polemika a charakter prawny statutu śląskiego. Nr 4. *F. Bocheński:* Uwagi o sytuacji prawnej Śląska za Olzą od chwili upadku Austrii do dnia dzisiejszego. *S. Szenic:* Rozwój orzecznictwa Trybunału Rozjemczego dla Górnego Śląska o ochronie praw nabytych.

**Miesięcznik prawa prywatnego.** Warszawa, kwartalnik Nr 1. *Dr S. Bąkowski:* Istota urlopu bezpłatnego.

**Pracownik samorządowy.** Warszawa, dwutygodnik Nr 5. Projekt kodeksu służby w samorządzie tetytorialnym.

**Przegląd budowlany.** Warszawa, miesięcznik Nr 2. *Prof. dr W. Żenczykowski:* Izolacje dźwiękowe w zastosowaniu praktycznym. *Dr arch. J. Münzer:* Wpływ autarkii na budownictwo Italii.

**Przegląd policyjny.** Warszawa, dwumiesięcznik Nr 2. *J. Sawczyn:* Zbiory pism. *J. Szeryński:* Co nam dają nowe przepisy dyscyplinarne. *Dr T. Cyprian:* Kierowca samochodu a bezpieczeństwo ruchu. *Dr A. Laniewski:* Pamięć jako problem kryminalno-psychologiczny.

**Przegląd samorządowy.** Kraków, miesięcznik Nr 3. *Inż. Z. Nowak:* Samorząd a planowanie regionalne.

**Przegląd współczesny.** Kraków, miesięcznik Nr 3. *W. J. Rose:* W obronie Cieszyńskiego, ze wspomnień osobistych.

**Samorząd.** Warszawa, tygodnik Nr 9. *Dr W. Jankowski:* Zadania samorządu terytorialnego w zwalczaniu gruźlicy na wsi.

**Samorząd miejski.** Warszawa, dwutygodnik nr 4. *M. Porowski:* Rządowy projekt ustawy o publicznej służbie zdrowia. *Dr Al Łazarowicz:* Organizacja publicznej służby zdrowia. *P. Burakowski:* Mieszkaniowy ruch budowlany w miastach w 1937 r. i 1938 r. *Leonard Sulikowski:* Rachunkowość podatkowa.

**Wiedza i życie.** Warszawa, miesięcznik nr 1 i 2. *T. Grzebieniowski:* Angielskie sympatie polityczne.

**Współczesna myśl prawnicza.** Warszawa, miesięcznik nr 2. *Dr Edward Muszalski:* O zasady przyszłej ordynacji wyborczej do Sejmu.

**Wychodźca.** Warszawa, dwutygodnik nr 4. *A. Górski:* Czy wstrzymać emigrację sezonową do Niemiec.

**Życie urzędnicze.** Warszawa, miesięcznik nr 3/4. Sprawy urzędnicze w Sejmie i Senacie.

**Deutschtum im Ausland.** Stuttgard, miesięcznik nr 1. *R. Csaki:* Volksdeutsche Aufgaben im Grossdeutsche Reich. *O. Hartung:* Die neue Tschecho-Slowakei nach München und Wien. *A. Heik:* Polen und seine deutsche Volksgruppe an der Jahreswende.

**Gasschutz und Luftschutz.** Berlin, miesięcznik nr 1. *E. Jatzkewitz:* Luftschutzmässiges Verhalten im Haushalt.

**Nation und Staat.** Wien, miesięcznik nr 5. *Dr A. Weingärtner:* Zwanzig Jahre Deutschtum in Rumänien. *O. Wittstock:* Die organisierten Volksgruppen und die europäische Idee.

**Reichsverwaltungsblatt.** Berlin, tygodnik nr 6. *Dr K. Blaum:* Der Komunale Eigenbetrieb. *Dr T. Steimle:* Zur Neuordnung des gemeindlichen Rechnungswesens.

**Verwaltungsarchiv.** Berlin, miesięcznik nr 1. *Prof. dr A. Köttgen:* Die rechtsfähige Verwaltungseinheit.

**Zeitschrift für Osteuropäischesrecht.** Berlin, miesięcznik nr 6. *A. Methner:* Die nationalsozialistische Gesetzgebung in Danzig. *Dr G. Crusen:* Die Novelle zum Danziger Staatsangehörigkeitsgesetz. *Prof. O. Wittstock:* Die Neugestaltung des rumänischen Staatsrechts.

Drukarnia Gaz. Adm. i P P., Warszawa, Trębacka 11.